ÇINARALTI

HAFTALIK İLİM VE SANAT MECMUASI

BU SAYIDAKİLER

Türkçülğün Amentüsü ..... Orhan Seyfi Orhon

Eski Ve Yeni Okuma Kiyapları Nebil Buharalı

Doğuda derlenmiş koçaklama türkülerimizden ..... M. Fahreddin Çelik

Bugünkü Türkçülüğün Esasları Hüseyin Namık Orkun

Hasret (şiir) ..... Elmas Yıldırım

Tunada Gece (şiir) ..... H. Nusret Zorlutuna

İbni Bibi (Selçukname) sinin tercemesi münasebetile ..... Reşit Saffet Atabinen

Ruhlar (şiir) ..... Edip Ayel

İki mühim eser ..... Adsız

Türkçenin nisbet (i) si yerine ne konabilir? ..... Fuat Köseraif

Olgun insanlar ..... M. Hakkı Akansel

Yaz sabahında (şiir) ..... Hikmet Şinasi Ural

Yazı dili münakaşaları ..... Ali Canip Yöntem

Seçme güzel şiir, kitaplar ve mecmualar, resimler

SAYI: 17 - 257

KURUŞ: 10

UCUZ ABONE

1941 yılı sonu olan 30 birincikânuna kadar

Bütün okuyucularımıza ucuz abone!

ÇINARALTI mecmuası, Türk milleti için çıkıyor. Gayesi, millî aşkı yaymak, millî san'atı yaymak, millî ideali yaymaktır.

Subaylarımıza, muallimlerimize, mekteplilerimize

açtığımız ucuz abonenin gördüğü büyük rağbeti düşünerek bu kolaylığı bütün okuyucularımıza göstermeğe karar verdik.

Bu müddet içinde abone olacaklara

Çınaraltı'nın yıllığı (400), altı aylığı (200) kuruştur.

GRİPİN

Baş, diş, nezle, grip, romatizma

Nevralji, kırıklık ve bütün ağrılarınızı derhal keser

İcabında günde 3 kaşe alınabilir. Taklitlerinden sakınınız. Her yerde pullu kutuları ısrarla isteyiniz

MİLLİYET DERGİLER

Mutlaka kazanacaksınız!

Millî piyango, netice itibarile daima kazançtır!

BİR MİLLÎ PİYANGO

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız. Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir. Cebinize girmeyen ikramiye, iki çelik kanat olup göklerde sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız!

KİTAPLAR

GAZETELE

Yurt için

Yazan : Dr. Mustafa Hakkı AKANSEL

[Çınaraltı'nda okuyucularımızın pek kıymetli yazılarına sık sık rastgeldikleri milliyetçi mütefekkirlerimizden doktor Mustafa Hakkı Akansel'in bundan sekiz sene evvel, kendi parasile neşrettiği bu kıymetli kitap, çok yazık ki matbuatımızda lâyık olduğu ehemmiyetle karşılanmamıştır. Fikir ve yurd meselelerini olgun bir kafayla inceleyen muharrir, münevverlerimizin alâkalanması lâzımgelen birçok meseleler üzerinde duruyor. Bu kitabın taşıdığı bahisler arasında (Türk ırkının irsiyeti ve istiklâli - bir Fransız tabibinin Asyada antropolojik tetkikatı) gibi Türk ırkına ait araştırmalar ve (Vatanın büyüklüğünü temin için -ilmin kudreti, hal ve istikbali - Bundan sonra gençliği ikaz edici yazılar ve bunlardan başka sıhhat meselelerine ve nüfusun çoğalmasına, iktisadi mevzulara temas eden bahisler vardır. Kıymetli mütefekkirimizin kitabı hakkında bir fikir vermek için (İnsanın ömrünü uzatabilmek için) başlıklı yazısını iktibas ediyoruz.]

İnsanın ömrünü uzatabilmek için

Tıp Kongresi münasebetiyle Geçenlerde Hindistanda seyahat eden bir İngilize göre, Decaypur Maharacesi ömrü uzatan, mucizeli, lukütaisminde bir nebat keşfetmiş imiş. ağaççığın hassası fillerde tecrübe muş, da tecrübe olu-

Amerikadaki «Ömrü uzatma müessesi» nin müdürü doktor Fisk, insanların asırlarca yaşamağa kabiliyetleri bulunduğunu iddia ediyor, misal olarak, hemen lâyemut amibi ve aplumbağayı gösteriyor. Acaba bu kâhinliği tahakkuk etmek üzere mi? Hepimiz Zaro ağa kadar yaşamasını ümit edebilecek miyiz?

Heyhat! Ciddi bir tetkik bu ümit dalgalarını silip süpürmekte güçlük çekmiyor. Sakın, lükütata ağacı da «Çok geçmeden» geyik beyni, aslan yüreği, bukalemun derisi gibi vaktile ilmi simyacıların ömür uzatır diye tavsiye ettikleri maddeler meyanında ahzı mevki etmesin!

Acaba, her faninin ümitlendiği çok yaşamak için ne yapmalı, daha doğrusu ne yapmamalı? Doğrusu biz de şaşırdık. Hıfzıssıhha mütehassısları bizi mütemadiyen aldatıyorlar. İhtiyarlığı vitaminler denilen maddeleri yiyerek bertaraf edeceğimizi vâd etmiştiler. Çiğ şeyler yemekten usandık. Et, tereyağı, süt, yumurta çok yemeyin. Hücrelerin içine zehirler toplanır,dediler. Ona da amenna dedik. «Karnınızı çok doldurmayın, muzır!» dendi. Hoş şimdiki pahalılık bu tavsiyeyi lüzumsuz bıraktı ya! Bir sene kitap mağarasına kapanan İbni Sina gibi, günde bir hapla kifafi nefs edecek dereceye gelenler yer yüzünde arttı. Bütün bunlara rağmen ömür bir gün bile uzamıyor.

İşin doğrusu, çok yaşamanın anahtarı maneviyat sahasındadır. Eski İsrail krallarının kullandıkları usulü murad etmiyoruz: Malûm, bu ulu ve mukaddes kişiler, genç ve gürbüz insanların bedeninde hayat verici bir ruh ikamet ettiğine kail idiler: Daima gençlerin yakınlığını, refakatini ararlar ve köhne kudretlerini körpe kızların cemiyetlerile desteklemeğe çalışırlardı.

Biz burada ahlâk mütehassısı Jan Fino'nun usulünü tavsiye edeceğiz. Bu uzun ömür vâizi «çok yaşamanın yegâne sırrı mes'ud olmaktır; her bir tebessümünz ömrünüze bir gün katar» dermiş. Her zaman gülmek kolay değil, diye itiraz olununca : «İyi kalpli de olamazmısınız. İşte bir saadet menbaı, işte âbu hayat!» dermiş.

Kin tutanların, hased edenlerin karanlık ruhları öldürücü zehirler ifraz eder: Bunlar kendi zehirleriyle kendileri zeihrlenirler; bedbinler, hodbinler kendi kendilerini kuruturlar, damarları taş gibi katılır. Sıcak kalpli, herkese iyilik etmesini sevenler çok yaşarlar.

Filhakika: «Bir fikrin yevmî gururun, lâkaydinin, hodbinliğin fevkine yükselmesi, bunu besliyenin eskisi kadar zayıf olmaması için kâfidir. En mes'ud kişi, en yüksek mefkûre ile en ziyade yanıp tutuşandır.»

Çok yaşamak için: «Gözlerinizi daima sadeliğe, samimiyete, hakikate, güzelliğe bakmağa alıştırın. O zaman her şeyin arkasında sevdiğinizin sakit fakat kudretli zaferini göreceksiniz.»

Maneviyat en sefillerin ruhunc bile yer tutmuştur: «Cânî - öldürdüm fakat çalmadım; hırsız - çaldım, fakat öldürmedim.» der.

Herkes kendisinde kalan son manevî güzelliğe sığınır.

Kederli anlarımızda yaptığımız iyilikler imdadımıza yetişir: Teselli düşüncelerimiz, evvelden söylediklerimizn, niyet ettiklerimizin, ve bahusus yaptıklarımızın kılığına girer.»

«Dünyada ıstıraba tahavvül etmiyen yegâne birşey var: Yaptığımız iyilikler.»

«Hayatımda hasis ve karanlık hatıralardan başka birşey yoksa nihayet muhakkak gelen ve hatıraların göz yaşlarına döndüğü anda bu göz yaşları da hasis ve karanlık olurlar.»

«Yaptığınız iyi şey ömrünüz üzerinde can verici bir güneş gibi parlar. Saadetinize saadet katar. - Moris Meterling».

— Amma, doktor, iyi olabilmek insanın kendi elinde mi? İnsan dünyaya, tıynetinde iyilik veya fenalık hâkkedilmiş olarak gelmez mi? Sizin meşhur Avrupalı hocalarınız bunu ispat için ciltler dolusu kitaplar yazmadılar mı, ve sen de, onlardan öğrenerek, tahsil ve terbiyenin iyi veya fena olan bu meylâni arttırmaktan başka bir şeye yaramadığına dair yazı yazmadın mı?

— Doğru, unutmuşum. Sizi boşuna mı oyaladım yoksa?

Dr. Mustafa Hakkı Akansel

Seçme, güzel şiirler

BOĞAZDA AKŞAM

İpek bir örtü gibi yayıldı esmer akşam,
Masum bir çocuk gibi uyuyan Marmaraya.
Bilmemki sahillerde ne beklerim her akşam,
Gözlerim dalmış gibi bu şirin manzaraya.

Bir martı uçuşuyla gelip de geçer akşam,
Biraz daha dert katıp içimdeki yaraya,
Bu sessizlik içinde gene bana der akşam
Ne beklersin oradan ne bakarsın oraya!..

Osman SAĞDUR

YALAN OLUR

İçini açma sakın,
Yansan bugün. yarın da.
Kimin var cana yakın :
Bu gurbet diyarında?

Ne içi yanan olur,
Ne de inanan olur,
Aşkın bir yalan olur;
Hazan akşamlarında...

M. Sadık ÖZKAN

DİLEK

Bir türkü istiyorum
Tanrılaşan dağlardan;
Anamın türküsünü,
Atamın türküsünü...

Bir öykü istiyorum
Tarihteki çağlardan;
Anamın öyküsünü,
Atamın öyküsünü...

Gönlümdeki, zaferin
O mağrur türküsüdür;
İstediğim Türklerin
Yiğitlik öyküsüdür!..

H. Hilmi MERSİNLİOĞLU

SEVGİ

Sevgi emellerini
Peşine takar gider
Ateş olur derimi
Ruhumu yakar gider.
Kalbim aşka pusudur
Boş kalmak korkusudur
Fakat sevgi bir sudur
Gözümden akar gider.

C. TÜREGÜN

HATIRA

I

Ey hatıra... Ömrümde cennet veya uçurum,
Bütün rüyalarımın canlandırdığı lâmba;
Gel.. Ayrılıklar dolu bu karanlık odamda,
Seni çiçekler gibi kokl amak istiyorum..

Bu gece uykuların karanlığı içinden,
Yuvarlanmada her şey.. Her şey zaman ve deniz.
Yuvarlanmada hayal olmuş eski gölgemiz,
Bir kız çocuğu gibi istekli ve çekingen..

Bu gece ümitleri işaret için bekler,
Cennetten daha güzel.. En sevgili, en temiz,
Ve artık asla elde edemiyeceğimiz,
Düşüncelerimizin kabri olan heykeller..

Ağır, ağır sardığı nbu karanlık yumakta,
Artık bir hayal olan, gülen, ağlıyan, küsen,
Artık bir hayal olan bütün bir dünya ve sen
Ey hayal olan ümit, benliğim uyumakta..

II

Bununla beraber biz, sen varken, biliriz ki,
Sonsuzluk, uçurumu var eden bir gölgedir,
Ki akşamda sabahı yine tekrara gelir.
Ah! Bahar ne yeniden toprak ne kadar eski

Parçalayıcı arzu, sıtmalı, kinci keder,
Altın düşüün sevda. sevdaya düşkün beden,
Bedenin kölesi ruh ki uyur, düşünmeden,
Beynimizde bir sürü şeytan sarhoşluk eder..

Ve içimizde hâlâ ayni arzu, ayni hız,
Arar ufukta gaip kıyılardan bir çizgi;
Hâlâ küçük kızların sevgiliğinde gizli,
Çocukluk sevdamızın izlerini araırız..

III

Ey bitmez hayali arıyan deli yolcu!..
Arzuları ümide bağlıyabilmek için,
Zaman nerede uygu. Hindistan, Afrika, a-
Hangi deniz kıyısı, hangi yolların ucu..

Yüreğimiz iklimler ötesi bir limana
Bilinmezlikle yüklü giden yolcu gibidir,
Işığı gördüğümüz zaman sevinebilir,
Ve haykırabiliriz: Tanrım ne mutlû bana!..

IV

Irmak bir çılgın gibi durmadan akar, akar.
Biz ateşlerle dolu ruhlarımızla ikiz,
Ve asla bulunmıyan bir şey istemekteyiz..
Kevser şarabı veya zehir olmuş ne çıkar..

Muammer

MİLLİYETÇİ DERGİLER

UCUZ ABONE

1941 yılı sonu olan 30 birincikânuna kadar

Bütün okuyucularımıza ucuz abone!

ÇINARALTI mecmuası, Türk milleti için çıkıyor. Gayesi, millî aşkı yaymak, millî san'atı yaymak, millî ideali yaymaktır.

Subaylarımıza, muallimlerimize, mekteplilerimize

açtığımız ucuz abonenin gördüğü büyük rağbeti düşünerek bu kolaylığı bütün okuyucularımıza göstermeğe karar verdik.

Bu müddet içinde abone olacaklara
Çınaraltı'nın yıllığı (400), altı aylığı (200) kuruştur.

Kitabınızı

ARİF BOLAT
KİTABEVİNDEN

...lmız. Bütün kitapları bulabileceğiniz gibi, Ankara neşriyatının, Avrupa modalarının ve sair mecmuaların da Babıâlide yegâne satış yeridir.

ÇINARALTI'nın masını iş sayılarını oradan tedarik edersiniz.

Heyk... zetelere ilân kabul eder.

...a caddesi 89 — İstanbul

RADYOLİN

İLE SABAH, ÖĞLE VE AKŞAM

Her yemekten sonra günde üç defa muntazaman dişlerinizi fırçalayınız.

Mutlaka kazanacaksınız!

Millî piyango, netice itibarile daima kazançtır!

BİR MİLLÎ PİYANGO

bileti almakla, mutlaka kazanacaksınız. Bu kazanç, şahsî olmasa da millîdir. Cebinize girmeyen ikramiye, iki çelik kanat olup göklerde sizi koruyacaktır.

Millî piyangoyu hiç bir ay kaçırmayınız!

MİLLİYETÇİ DERGİLER

Çınaraltı

Dilde, Fikirde, işde Birlik

SAYI:	İdarehanesi:	TELEFON:
17	İstanbul, Ankara caddesi, Hususî daire	22129

Türkçülüğün Amentüsü şu olmalıdır:

29 İkinciteşrin 1941 sayı 17

Yazan: Orhan Seyfi ORHON

Türk milletine inanmak. Onu, tarih boyunca sevmek. An'anelerini kendi an'anesi, âdetlerini kendi âdetleri, mukaddesatını kendi mukaddesatı, ahlâkını kendi ahlâkı, zevkini kendi zevki saymak. Sevinç ve kederlerini benimsemek. Türk köylüsünün çarığına kadar hiç bir şeyini ondan ayrı görmemek. Ona hükmetmeğe, üstün olmaya değil, ona hizmet etmeğe, onun gizli dileklerini sezmeğe çalışmak. Herşeyi onun isteği ve faydası bkaımından düşünmek. Sonra bütün bunlara karşılık ta manevi bir hazdan, bir iç ferahlığından başka hiç bir şey beklememek: Ne şöhret, ne servet, ne mevki!

Bunları yapmıyanların Türkçülüklerinden şüphe edilebilir. Kabiliyetsizliğimizi, gerilığımızı, aczimizi kabul edenler tam bir Türkçü değildir. Insanlar inandıkları şeylerde imkânsızlığı düşünmezler. Destan kahramanlarına bakın! Yenmiyecekleri güçlük var mıdır? Dağları delerler, devleri tepelerler, sihirleri bozarlar... Türk milleti vicdanımızın âşık olduğu bir kahramandır. O, herşeyi yapabilir. Yeter ki biz ona inanalım. Keyfimizce onu parçalayıp atamayız. Türk olmak hakkını kim elimizden alabilir? Bir Manastırlıya Arnavut, Diyarbakırlıya Kürt, Azerîye Acem, Kırımlıya Tatar, Kazanlıya Mogol diyen tam bir Türkçü sayılmaz. An'anelerimizi, âdetlerimizi, mukaddesatımızı, ahlâkımızı, zevkimizi beğenmedikleri için değiştirmeğe kalkanlar da tam bir Türkçü değildir. Biz, bunları kendimize uygun gelmediği için değiştiriyoruz. Türk milletinin yeni ihtiyaçlarını, isteklerini, inançlarını sezdiğimiz için ona uymaya çalışıyoruz.

Bir Türkçü memleket meselelerinde hiç birşeyi mücerret ve şahsî düşünemez. Millî menfaat bakımından iyi veya fena görür. Bu gibi işlerde şahsî muhabbetlerini, kinlerini güdenlerin herşeyden fazla Türkçülüğünden şüpheleniriz. Bugünkü millî tesanüdün manası bütün gönüllere bu duygunun hâkim olmasından başka nedir?

Bir refaha ulaşmış adamın hepimizin hayat tarzını artık beğenmemesi, biraz bilgi edinenlerin Türk kültürüne yan bakması, inkılâplarımızı hayatımızın bir tekâmülü değil, yıkılışı sanması, başkalarına göre ahlâkını, zevkini, âdetlerini değiştirmesi, bu gibilerin Türkçülük duygusuna yabancı kalmalarındandır. Vakıa biz bunların da Türk olduklarını kabul ediyoruz. Fakat milliyetciliği dillerinden düşürmedikleri halde Türkçü değil!

Orhan Seyfi ORHON

29 İkinciteşrin 1941 Cumartesi

ÇINARALTI

Haftalık Türkçü, Fikir ve Sanat Mecmuası

Cumartesi günleri çıkar.

Abone şartları:
Yıllığı 500, altı aylığı 250 kuruş.
Ecnebi: Yıllığı 1000, altı aylığı 500 kuruş.
Fiatı: 10 Kuruş.

Eski ve Yeni Okuma Kitaplar

Yazan :
Nebil Buharalı

Geçen gün kütüphanemde eskiden kalmış bir sürü mektep kitaplarını karıştırırken köhnemiş bir kıraat kitabı gözüme ilişti, derunî bir saikle yapraklarını çevirmeğe başladım. Ah, evet, bundan yirmi sene evvel bizim küçük evlâtlık kızın kitabı; içinde cana yakın çocuk şiirleri olduğu gibi Türk milliyeciliğini aşılayacak ve tenmiye ettirecek güzel parçalar da vardı. Abdülhamit devrinde türkçülük nikbette ve Türk milliyetçiliği ise yasak idi. Osmanlı câmiasında Türkten başka her millet teşkilâtına malik, millî dillerine, edebiyatlarına hâkim idi; millî efsanelerini, tarihlerini, millî duygularını hattâ millî emellerini istedikleri gibi aralarında bahis mevzuu edebilirler, mekteplerinde okuturlar, kitaplarında gazetelerinde yazarlardı. Türklere gelince Türk mekteplerinde üç lisandan murekkep olduğu telakki edilen lisanı Osmanî okutulur, kitabeti hususiye ve resmiye yine Osmanlıca denilen yine o hususi ve yapma dil ile öğretilir, türkçe edebiyat ve belâgat dersi olarak ta muayyen bir zümreye inhisar etmiş olan saray edebiyatı ve nümuneleri okutulur, millî halk şâirlerinin ve halk edebiyatının adı anılmaz, onlar çukur şâir diye tezyif edilirdi. Türk tarihi okutulmaz ve türklükten hiç bahsedilmezdi. 1897 Yunan harbi esnasında şehit evlâtlarına ve Kızılaya açılan yardıma iane olarak teberru edilmiş olan Mehmet Emin beyin türkçe şiirleri bu vesile ile nasılsa tabedilebildi. Sonraları Sultan Abdülhamidin hafiyelerinin jurnallarına uğrayarak yasak edilmişti. Çünkü Abdülhamit saf türkçe şiirler ve hitabelerin halkın ruhu üzerinde nasıl müessir bir efsun olduğunu uyuyan Türk kitlesinin bununla nasıl şahlanacağını sezmişti.

Bundan otuz sene evel Türkiyede meşrutiyet ve hürriyet inkılâbı olduğu vakit memleketin ve Osmanlı devletinin asıl kurucusu olan Türklerde de milliyetçi cereyanlar fitrî bir ihtiyaç şeklinde kendini gösterdi. Diğer anasır ise bu serbestlikten istifade ederek millî emel ve cereyanlarına bir kat daha hız verip el altından yapılan yabancı teşvik ve yardımlarla işi iftirakçılığa kadar götürdüler, hepsi Türkler aleyhine birleştiler. Tuhafı şu ki bunların aralarına sözde Türk büyüklerinden ve hürriyetperverlerinden bazı zatlar da karıştı ve resmen ademi merkeziyet esasını koyan bir programla hepsi birden hürriyet ve itilâf fırkasını kurdular. Meş'um Balkan harbinde bu fırka iş başında ve büyük diye yâd ettikleri kabineleri de başlarında idi ki işte bu idare zamanında düşman orduları Çatalca önlerine, İstanbul kapılarına kadar dayandı ve Rumeli elden çıktı. Bu suretle vatandaş dediğimiz bazı unsurlar bizden ayrıldılar, şark vilâyetlerine de bu keşmekeşte Çarlık Rusya kendi tesiri altında ecnebi müfettişler ve kontrolörler koydurdu.

İşte bir millî felâket olan bu Balkan harbinden sonra milliyetçilik cereyanı ve millî intibah daha büyük bir hız aldı. Mekteplerde çocuklara millî şuur ve millî gururu yükseltecek, millî kurtuluş yollarını açacak kıraat kitapları okutulmaya başlandı.

İşte bu elime geçen kitap da böyle bir okuma kitabı idi. Burada Ziya Gökalp'ın çok güzel parçaları vardı ki bütün Türk nesillerince okunmaya değer. Bunlardan bir tanesi ruhumu çok çekti, sonuna kadar lezzetle okudum. Kimbilir o zamanlar ilk mekteplere devam eden nesil bunları ne seve seve ezberlemişlerdi.. Eski Türk efsanelerinden ilham alarak Ziya Gökalp'ın yazdığı bu şiir, duyguların en mukaddes ve en ateşlisi olan millî hissimizi ne güzel gıdıklıyor.. Bir az uzunca olan bu masalın son parçasını alıyorum. Bakın ne güzel :

Az uz gittim!.. Dolaştım,
(Altın köşke) ulaştım.
Bir kapısı açıktı,
Öteki kapanıktı.
Kapalıyı açarak,
Açığa vurdum kapak,
At önünde et vardı,
İt ot yemez ağlardı,
Otu ata yetirdim,
Eti ite yedirdim,
Açtım bir elmas oda,
Dev şahını uykuda (1)
Gördüm kestim başını,
Dedim: «Ey ifrit hani
Nerde dünya güzeli?»
Dedi: «Elinde eli!»
Döndüm baktım bir kırgız
Elbiseli güzel kız
Durmuş bakar yanımda,
Şimşek çaktı canımda,
Güldü, dedi: «Türk beyi
Tanıdım mı geyiği?
Kimse beni bu devden
Alamazdı, ancak sen
Kaya deldin, dağ yardın,
Geldin beni kurtardın.»
Ah o imiş anladım,
Sevincimden ağladım,
Dedim: «Turan meleği!
Türkün yüce dileği!
Yüz milyon Türk bu ar
Seni bekler Turanda,
Dedi çabuk varalım
Karanlığı yaralım,
Sönük ocak canlansın
Yoksul ülke şanlansın!»
İndik iti okşadık,
At sırtına atladık.
Geçtik nice, dağ, kaya,
Geldik (2) demir kapıya,
Kapanmıştı çok yıldı,
Açıl dedim, açıldı.
Yol verince gizli yurt
Aldı bizi bir bozkurt!,
Kaf dağından geçirdi.
Türk iline getirdi.

(1) Türkü esir etmiş yabancı kıral.

Ziya Gökalp bu şiirinde [illegible] yumuşak elle arkamızı okşayarak [illegible]le de öz benliğimizi ve istikbalimizi alın ve bu efsanenin içinde ayna güzel gösteriyor. Acaba bunları o onun için mi romantik ve ülküse

★

Şimdi kardeşimin Allah bağ kuz on yaşında bir küçük kızı bu yaşta çok okumaya hevesli; sınıfta bir tane olduğunu söylüy kitaplarını ve gazeteyi su gibi o kış geceleri oturur okurduk, ara retmenin okuma kitabından ezber çaları çok iyi bir makam ve cest lar.. Bunlardan bir tanesini de ber okuyalım :

— G Ü Z —

Soyunan ağaçların
Dökülen yaprakları
Bir sarı yorgan gibi
Örtüyor toprakları.

Soluyor çiçeklerin
Çeşit, çeşit renkleri
Yaramaz çocukların
Kapanıyor gözleri.

— Devamı 11 inci s

(2) Geçidlere Türkler demir ler. Bu da Kafkasların geçididir.

262

Doğuda Derlenmiş

Koçaklama türkülerimizden (*)

Yazan : M. Fahreddin ÇELİK

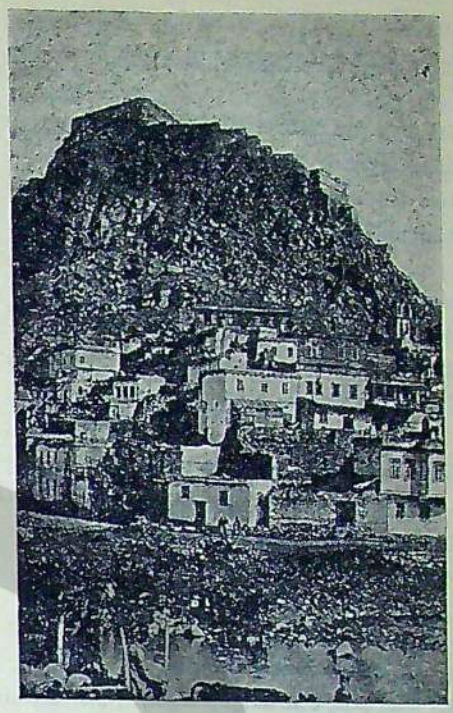

Kars kalesi (beş sene önce)

I

Türk koçaklık (hamaset) deyişle-ı en iyi örneğini, Türk bahadırlık erliğinin en güzel örneği olan Kör-u'nun hikâyelerindeki türkülerde üyoruz. Halk ağzından derlenmiş ı Köroğlu'nun koçaklama deyişleri ozkurt) da çıkmağa başlıyacaktır. burada, savaş sıralarında âşıklar afından söylenen «Usta malı» ve k tarafından söylenen «Orta malı» şlerden koçaklama yolunda söyle-nleri bir kaç sayıda neşrederek, edebiyatımızın bu gibi pek güzel üstün örneklerini aydınlarımıza ta-mış olacağız.

Beş yüz yıldan artık bir zaman-ıberi Türkiye birliğine katılarak sık sınır boyumuz olan ve tarihleri-de (Dihanı Gürcistan ve Azerbay-ı ve İran, Kilidi İran ve Turan, Da-fütuhat, Lânei Şevahin...) ve halk lerile inan ve anlatmalarında (La-[kartal] yuvası, Gaziler Kâni, Ko-klar Yurdu, Aslan Yatağı, Mertler ağı, Gazi Kale...) ünvanlariyle anı-ve yerli halkevlilerce bugun (Ars-e) denilen Kars kalemizin üzerine aş sıralarında söylenen koçaklama-bütün benzerleri ve eşleri arasında güzel olduğundan, şimdilik bunları ar Altı'nın bir kaç sayısında tanıt-ağa çalışacağız. Kars üzerine söyle-nen koçaklamaların elimize geçenler arasında en eskisi, 1628 de Erzurumda Abaza Mehmet Paşanın isyanı bastırıldığı sırada İrandan ordusile ona yardıma gelen Serdar Şemsi Hanın Kars ilinden geçerken ansızın basılıp yakın adamlariyle tutsak edilmesi üzerine Karslı Âşık torunu [derunî] tarafından söylenen parça gelmektedir. Bundan sonra Nadir Şah'ın 1744 de Karsı ikinci kuşatmasında söylenen yine Karslı âşıklardan Kurbanî'nin iki parçası geliyor. Fakat bunların her üçünde de (Sünnî - Şiî) çarpışması duyguları görüldüğünden, biz 19 uncu yüz yılda söylenen koçaklamaları tanıtmakla yazımıza başlıyacağız. Bu çağda söylenen koçaklamalar iki büyük savaş sırasında söylenmiş bulunmaktadır: Birisi Kırım savaşı, ötekisi de 93 savaşı.

Kırım savaşı koçaklamalarından ikisi

1853 - 1856 yıllarında olan Kırım savaşı sırasında Ruslarla doğudan da çarpıştık. 1855 sonteşrininde kapanan bu doğu kavgaları başlarken Karsı koruyan asker ve yerli gönüllülerimizin o zamanki manevî kuvvetlerinin üstünlük sebebinden birisi olan Kars kalesine güvenlerini ,ve bütün o sırada burada çarpışan türklüğün ruhunu gösteren aşağıdaki iki değerli destanı Karslı Âşık Bahri söylemiştir. O sıraki Kars kuşatmasında eşsiz bahadırlıklar gösteren asker ve gönüllülerimize verilmek üzere gümüşten ve Kars kalesinin resmini taşıyan bir (Kars madalyası) yaptırılmış olduğu gibi, Karslılar da üç yıl bütün vergileri vermekten muaf tutulmuşlardı.

Karsın yaşlı kimselerinin bu iki destanın ne yüzden ve nasıl söylendiğine dair olan anlatmalarile bunları görelim [**] :

«Bebutan'ın kavgası [Kırım savaşında doğu kavgası] kopacağı sırada, sınırın ötesinden kaçıp gelen Türklerle (Yok yere Karsa geçmeyiniz, nasıl olsa bir kaç ay sonra orayı da alacağız ve bir daha Türkiyeye geri vermiyeceğiz) diye propaganda yapıyorlar. Gelen mültecilerden bu yaygarayı duyan Âşık Bahri, o zaman Karstaki askerimizin ve komşularının kanını coşturmak için şu destanı söylemiştir.» [***] :

---

[*] Halk arasında hamasî şiirlere (koçaklama) denilmekte olduğundan biz de bu türkçe sözün yazı dilimizde de yayıldığile bu yoldaki parçaları bu başlık altında yazacağız. (Koçak) yeğit, kahraman demektir.

[**] Kırım savaşı sırasındaki doğu ve Kars kavgaları için şu türkçe eserlere bakmalı: (Takvim-i Vekayi) ve (Ceride-i Havadis) gazetelerinin 1270 - 1272 yılları koleksiyonu, (Salih Hayri Zafernamesi) (Millet kütüphanesi manzum âsar sayı 1330 ve inkılâp kütüphanesi yazmalar sayı K. 345), Fevzi Kurdoğlu (1853 - 1856 Türk - Rus harbi ve Kırım seferi) İstanbul 1927.

[***] Bu ve bundan sonraki çıkacak olan destanlar, Karsta eskiden yazılmış olan tomar ve cevenklerle yerliler ağzından derlenmiştir.

263

KARSIN KALESİ

Çok öyle yan bakma Moskof sen ona
Zafer nişanıdır Karsın kalesi
Nice bin düşmana bozgun salmıştır
Osmanlı şanıdır Karsın kalesi

Onu kuran usta çok güzel kurmuş
Bütün ülkelere kanadın germiş
Her gelen belâya göğsünü vermiş
Yurdun kalkanıdır Karsın kalesi

Seherde tez alır doğan güneşi
Dünyada bulunmaz anın bir eşi
Gülle, top kâr etmez polattır döşü
Kaleler Hanıdır Karsın kalesi

Nice düvellere nazargâh olmuş
Metahi zafere bazargâh olmuş
Her yeri şehide mezargâh olmuş
Gaziler kânıdır Karsın kalesi

Baykuş yaşıyamaz viran değildir
Bülbüllü bağları yaban değildir
Kargalar kalacak mekân değildir
Lâçın (kartal) vatanıdır Karsın kalesi

Karsa her göz koyan perişan oldu
El'amana gelip kör pişman oldu
Buna şahit ispat bir cihan oldu
Kendisin tanıtır Karsın kalesi

Hızır git verânanğ ol öz ağrında (derdinde)
Koç iğitler yatar yurdun bağrında
Baş ile can feda eyler uğrunda
İller sultanıdır Karsın kalesi

Bahrî her dem söyler vasfı vatandan
Bünyadına ferman gelmiş sultandan
Şenelip âbâdan olur her yandan
Dünya cananıdır Karsın kalesi.

Kars kalesinin yakından görünüşü

«Her kahvehanede ve derenk yerlerinde sazla söylenen bu koçaklamayı duyan Kars paşası, Âşık Bahrî'yi konağına çağırtarak (Köroğlu) havasında bunu dinledikten sonra, (Askerin yürüyüşüne ve Mehterhaneye uyacak biçimde) ve herkesi coşturacak yeni bir koçaklama söylemesini buyuruyor.»

«Usta âşıklardan olan Bahrî Baba da Paşanın bu buyruğu üzerine hemen orada iken sazına yeni bir düzen verip (Olur mu?) döner ayaklı (redifli) koçaklamasını söylüyor. Bu koçaklama o sıra herkesçe söylenirken, her gün bir kaç yol Karstaki Paşasarayı önünde Mehterhane çalgısı ile askerler de bunu çağırarak en sonunda dört yol (Olmaz! Olmaz! Olmaz! Olmaz!) diye hep bir ağızdan gürlüyerek bağırırlarmış.»

OLUR MU?

Gelme Moskof gelme Karsa
Cennet küfre mal olur mu?
Cihan bize karşı dursa
Asla burdan yol olur mu?

Bize canı verip Hüda
Olsun nazlı yurda feda
Kafesde ruh eyler nida:
«İslâm küfre kul olur mu?»

Katlanırız kamu derde
Bırakmayız yâdı yurda
Ölürüz hep bu uğurda
Bundan iyi fel (fi'l) olur mu?

Şehitler Rızvan'a koşar
Gazilerin şanı taşar
Nazlı vatan gamsız yaşar
Bu imana âl olur mu?

Ceddimizden miras kalmış
Şanımızla cihan dolmuş
Bize düşman çok kul olmuş
İnkâr eden dil olur mu?

İnceliriz kırılmayız
Polatdanız yorulmayız
Bulanmadan durulmayız
Bizden coşgun sel olur mu?

Yardım ede yezdan size
Osmanlılar her can size
Sefil Bahrî çoktan size
Kurban olsa yol olur mu?
(Olmaz! Olmaz! Olmaz! Olmaz!)

Her ikisi de 1853 yılında söylemiş olan bu değerli koçaklamaların (İslâm ve Osmanlı) nın o zaman (Türk) demek olduğunu yada sanmak artık olur.

Gelecek sayıda Kırım savaşından geri kalan iki koçaklamadan sonra koçaklamalarını göreceğiz.

M. FAHRETTİN Ç

MİLLİYETÇİ BELGİLER

264

Bugünkü Türkçülüğün esasları

Yazan:
Hüseyin Namık Orkun

Türkolojiye ehemmiyet veren nleketlerden birisi de Finlândiya- Finlândiyada Sjögren, Aspelin gibi hsiyetlerden sonra Castrén, Heikel ürk kitabelerini bulmak ve ilim âle- ne tanıtmak gibi büyük hizmetlerde ılunmuşlardır. Bize yeni bir kaç ki- beyi tanıtmak hususnda gayreti do- an ve Türk alfabesinin menşei hak- 'a bir tetkik yazmış olan Otto ner'i hürmetle anmak lâzımdır. ı Kai Donner de türkolojiye bir rşak kitabesini tanıtmak suretiyle lımda bulunmuştur. Küçük bir vaş lûgati yazmış olan Paasonen'in dolayısıyle türkolojiye hizmeti kunmuştur. Mikkola da Bulgar hü- ndar listesini izah etmiştir. Bugün nen de doğrudan doğruya türko- i ile uğraşmaktadır. Rasanen Ana- uya gelerek folklör malzemesi top- üç cilt olarak neşretmiştir.

Almanyada türkoloji bilhassa manların Turfan ve havalisine yap- ar ısefer heyetlerinden sonra baş- Birinci Alman sefer heyeti 1902 - 03 senesinde Grünwedelin, ikincisi 04-5 Le Coq'un, üçüncüsü 1905-6 Le Coq ve Grünwedel'in, dördün- ise Le Coqun idaresinde 1914 de ılmıştır. Almanların yaptıkları bu kikler neticesinde Uygur Türklerine yüzlerce sandık eşya elde edilmiş, nlar arasında bir sürü yazma vesika- da olduğundan Alman âlimleri arı neşre başlamışlardır. Büyük man âlimlerinden F. W. K. Müller gurica adı altında bir seri neşriyata mış sonra Turfanda bulunan iki k kitabesini çıkarmış, Le Coq da kische Manichaica aus Chotscho altında Mani dinine ait metinleri re başlamıştır. Daha sonra Bang, bain ve Rahmeti tarafından Tür- sche Turfan - texte adiyle bir seri riyat yapılmıştır. Alman âlimleri bir aftan bu Uygur vesikalarını neşre- ken Türk tarihine ait tetkikleri de kuart gibi büyük bir âlim ileri gö- mekte idi. Eski Türk kitabelerinin olojisi adlı eseriyle ilmî kıymetini n âlemine tanıtan bu değerli âlim nanlar hakkında da mühim bir eser etmiş, geniş malûmatiyle Türk ine pek mühim araştırmalar hediye 'ştir.

Almanyada diğer taraftan da Osmanlı tarihi ile uğraşan âlimler de vardı. Bu adamlar Almanyanın ikinci derecedeki âlimleri olup Umumî Harpte İstanbul Darülfünununa gönderilmiş, burada kütüphanelerde araştırmalar yaparak yetişmişlerdir. Bunlardan Giese müellifi meçhul Tavarih-i âl-i Osman, Âşık Paşazade tarihini neşretmiş, Morthmann bazı eski mühim vesikalar çıkarmıştır. Daha sonra Süssheim, Jakob, Tschudi vesaire gibi âlimler de vardır. Bunlar arasında Babinger Osmanlı müverrihleri hakkında bir eser vücude getirmiş, Oruc beğin tarihini neşretmiş ve Osmanlı tarihine ait değerli tetkikler çıkarmıştır.

Avusturyada meşhur Hammer'den sonra Kraeliz mühim araştırmalar çıkarmıştır. Bu zatın tesis etmiş olduğu bir mecmuada Osmanlı tarihine ait mühim yazılar çıkmış, Fatihin kanunu neşredilmiş ve bu mesai arasında bilhassa Wittek de temayüz etmiştir.

Uygur vesikaları üzerinde çalışan âlimler bir biri arkasından ölünce bu gün Almanyada yalnız Gabain kalmıştır.

Lehistanda türkoloji sahasında Kowalski ve Zajatskowski temayüz etmiştir. Bunların her ikisi de bilhassa Anadolu lehçeleriyle uğraşmakta ve ikincisi eski Osmanlı metinlerinden mühim parçalar neşreylemektedir. Bu arada Polonyalı âlim Kotwiz'i de zikretmek gerektir. Bu zat Orhun nehri havalisinde İhe - Hüşotü denilen yerde bir Türk kitabesi keşfetmiştir. Daha sonra ayni âlimin Balballar hakkında da iki mühim araştırması vardır.

Macaristanda türkolojinin tarihi daha eskidir. Macarlar kendi tarih ve dillerini tetki kederken türkolojiye de ehemmiyet vermek zaruretini hissetmişler, bu suretle Macaristanda türkoloji araştırmaları daha geniş bir sahada yayılmıştır.

Yabancı Üniversiteler içinde en eski olarak kurulan türkoloji kürsüsü Budapeştede tesis edilmiştir. Bu kürsüyü ilk işgal eden Repiczky Janos'dur. 1817 de doğan Repiczky bir kasabın oğludur. Şark dillerini öğrendikten sonra Üniversiteye profesör olmuş, bilhassa Osmanlı kaynaklarının Macarlara ait olan kısımlarını Macarcaya terceme etmiştir. Cafer paşa tarihi, Raşit tarihi gibi eserleri tanıtmış ve bazı türkçe vesikaları neşretmiştir.

Repiczky'den sonra Üniversideki türkoloji kürsüsünü işgal eden Vambéry Armin'dir. Vambéry 1832 Mart 19 da doğmuştur. Çocukluğu zaruret içinde geçmiş, buna rağmen tahsilini idameye çalıştığı gibi şark dillerini de öğrenmeğe başlamış, genç yaşında İstanbula gönderilmiştir. Burada Türkler arasına karışmış, Hüseyin Daim

Hasretim

Bir su akar şu Bingöl'ün döşünden,
Alıp gider varlığımı peşinden;
Bir sel olsam gözlerinin yaşından,
Akıp gitsem ayağına serilsem,
Bir gül olsam onun için derilsem...

—o—

Bir iz bulup «Alagöz» e sokulsam,
Şahin olup sinesine takılsam;
O yandıkça ben de yanıp yakılsam;
Gür sesimden katabilsem sellere,
Bir haber göndersem bizim İllere...

—o—

Bir haber yollasam o gök Kuzguna,
Yer vermesin göksündeki azgına;
İl kanlısı uğradıkça bozguna,
Verip dursun dalga dalgaya müjde,
Dalgalar etsin de o yare secde...

—o—

O yar ki göksünde sönmez odu var,
Hatırımda ne coşkun yâdı var;
Dilimde yalnız bir onun adı var,
Benimdir o düşen her sarı yaprak,
Benimdir o deniz; benim o toprak..

—o—

Bir su akar şu kayadan dereye;
Güzel suyum bu gidişin nereye?
Benden evvel varabilsen oraya,
Selâm götür Dağlarına, çayına,
Kurban onun Yıldızına, Ayına...

Elmas Yıldırım

MİLLİ EĞİTİM DERGİLERİ

paşanın evine misafir olmuş, Nuruosmaniye medresesine devam etmiştir. Bundan sonra Orta Asyaya seyahate çıkmış, bir derviş kıyafetine girerek Asyada dolaşmış, dönüşünde büyük bir reklâmla 1864 de Londraya gitmiş, orada Orta Asyaya dair konferanslar vermiş, yurduna gelince Üniversite kürsüsünü işgal etmiştir. Vambéry metodsuz çalışan bir âlimdi. Fakat türkolojiye hizmetleri çoktur. Seyahatnamesinden başka Türk kavimleri hakkında toplu bir kitap çıkarmış, Kutadgubiliği ilk defa olarak ilim âlemine tanıtmıştır. Bundan maada bir takım metinler neşretmiş, Macarların doğrudan doğruya Türk olduğunu iddia etmiş, mühim münakaşalara girişmiş, Buhara tarihini yazmış, Abuşka lûgatını çıkarmıştır.

Vambéry'nin en maruf talebesi Kunos ile Thury'dir. Kunos Osmanlı folklörü sahasında son derece mühim malzeme toplamış, bunları rusça, fransızça, almanca, macarca ve hattâ türkçe olarak neşretmiştir. Nasreddin Hoca lâtifelerinden manilere ve masallara kadar birçok folklör malzemesini ciddî bir surette Avrupaya tanıtmıştır. Thury daha metodik hareket eden değerli bir âlimdir. En mühim tetkikleri Kastamonu lehçesi, Macarların aslı Sekellerin aslı, Behçet-ül Lûgat, 14 üncü asır sonlarına kadar Türk dili yadigârları, Orta Asya Türk edebiyatı. Türk müverrihleridir.

Balint Gaborun da en mühim hizmeti Kazan Tatar lehçesini araştırarak bir tetkik neşretmesidir.

Kont Kun Gézanın da türkolojiye hizmeti büyüktür' Kun Géza bilhassa arapça ve acemceyi öğrenmiş, Macarlara ve Macarların komşuları olan Hazer, Bulgar vesair Türklere ait şark kaynaklarını tetkik etmiş ve macarca tercemeleriyle birlikte neşretmiştir. Bundan sonra ilk defa olarak Codex Cumanicus'u da toplu bir halde çıkarmıştır. Kırımın tarihine ait bir araştırma neşreden Kun Géza Macaristandaki Kumanlar hakkında da değerli tetkikler çıkarmış ve bu Kumanların Macar aslından olduğunu iddia eden bir âlim ile münakaşalarda bulunup bunların Türk olduğunu ispat etmiştir.

1810 senesi Mart 12 de doğan Hunfalvy Pal daha fazla Fin-ugor sahasında çalışmış ise de Macaristanın etnoğrafyası adlı eserinde Türk kavimlerinden de bahsetmiştir. 1842 de doğan Uifalvy Pal ise Akhunlar hakkında (1898) bir tetkik yazmış, Turan kavimlerinin muhaceretine dair bir eser çıkarmıştır.

Aslen Alman olan Budencz Jozsef de Macaristana esaslı bir surette ilim metodu sokmuş ve son derece ciddî araştırmalar neşretmiştir. Çuvaş, Çeremis, Fin, Moğol, Mordvin, Mançu dilleri hakkında tetkikler çıkarmış olup Macarların aslen Fin-ugor olduğunu ispat etmiştir. Bunun muakkibi Szinnyei Jozsef'dir.

Macaristanda türkolojiye büyük hizmet eden âlimlerden birisi Gombocz Zoltan'dır. Gombocz Pannonia Avarlarının Türk olduğunu ispat etmiş, Arpad hanedanı zamanındaki türkce has isimleri tetkik etmiş, Macar dilinde bulunan türkçe sözleri bir araya toplıyarak çıkarmıştır. Bundan sonra Melich Janos'un da türkolojiye hizmeti dokunmuştur.

Bütün Macaristanda türkolojiyi temsil eden Németh Gyula'dır. Németh Sabirlerin Türklüğünü meydana koymuş, Yurd kuran Macarların tesekkülü adlı türkoloji bakımından pek ehemmiyetli olan bir eser vücude getirmiştir.

Bulgaristanda türkoloğ yoktur. Onlar kendi tarihlerini tetkik ederken zarurî olarak türkoloji ile de meşgul olmuşlardır. Binaenaleyh türkc bu vesile ile temas eden Zlata Mladenof vesaire gibi şahıslar va. Fakat Bulgarlar Salvlaşmadan evv Türk oldukları devirleri tamamiyle nutmak için bu devre Proto - Bu adını vermişler, tarihlerinin bu dev lerini tetkikten ziyade unutmağa ret eylemişlerdir.

İtalyada türkoloğ yoktur. Lu Bonelli bâzı tetkiklerde bulunmuş de bu sahada temayüz etmiş bir i adamı yetiştirememişlerdir. Ha İtalyada arşıv daireleri ve kütüph ler Osmanlılara ait binlerce vesik havidir.

Hollandada bilhassa Houts zikre şayandır. Selçuk metinlerini başlamış olan bu zatın türkoloj mühim hizmetleri dokunmuştur.

İngilterede türkoloji hemen yok gibidir. Onlar daha fazla Hind ya müstemlekelerinin tarihi ve di ile uğraşmaktadırlar .İngiliz âlimle den Parker Tatarların bin senelik t hi adlı bir eser yazmış, burada kaynaklarına dayanmış ve Orta tarihi hakkında malûmat verm Redhouse'un lûgatı, Gibb'in me eseriyle bıraktığı servet sayesinde redilen bazı şarka ait eserler zikre bilir. Royal Asiatic Society mec sında da bazı türkolojiyi alâk eden yazılar neşrolunur.

Hüseyin Namık ORK

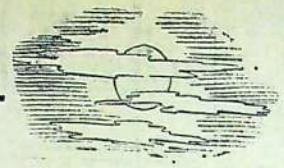

Tunada Gece

Gözkapaklarım inmiş.. Bir rüya görüyorum:
Koyu mavi sularda yıldızlanıyor gece.
Sessiz nefeslerimle sessizlik örüyorum,
Kendini, gönlüm gibi, yalnız sanıyor gece.
Burası çok sevdiğim, özlediğim bir diyar:
Gökte ay yok... Havada beyaz bir karanlık var,
Ve uzak ufuklarda kıpkızıl parıltılar..
Yaralı bir kalp gibi, işte, kanıyor gece!
Yıldızlar düşüyorlar gönlümden süzülerek,
Suda kımıldanıyor ışıklar çiçek çiçek...
Kuytu kıyılar sanki bir yığın kara ipek.
Tuna dalgalarında sönüp yanıyor gece.
Sonra birden gülüyor göklerde gümüşten ak
Bir ay ki ince yüzü bir güneş kadar parlak
Tuna'nın kollarında yanarak, tutuşarak
Bizi anıyor gece, bizi anıyor gece!

Halide Nusret ZORLUTUNA

266

İBNİ BİBİ (Selçukname) sinin tercemesi münasebetile

Yazan:
Reşid Saffet ATABİNEN

ındalı müsteşrik «Houtsma» tara-
vaktile neşredilmiş olan İbni Bibi'
saç muhtasar (Selçukname) sini
çeviren Sayın M. Nuri Genços-
abın önsözünde «o zamanın tarihî
lerini bugünkü ilmi metodlara göre
ve tasnif etmek, bunların hakiki kıy-
ni ölçmek lâzımdır» diyor.

rcim bu kitabı gençliğe sunmakla
boylarının Selçuklarla birlikte karış
fethederek mukaddes kanile suladığı
zaman titiz bir ruhla hayatı baha-
lafaa ve muhafazasını üzerine al-
adolu denilen bu kutlu ülke»nin
n senelik tarihini, nispeten en zen-
en doğru mehaz addedilen bir mü-
nakletmekle hakikaten millî bir
hizmet etmek ve eseri «kuru bir ve-
ıe kopyası halinden kurtarmak, ta-
coğrafî isimlerle bazı vekayiin an-
ı kolaylaştırmak» istediğini ilâve

daki tahlilimiz, mütercim bu e-
le nederece muvaffak olduğunu
ttir. Zannetmem ki hiç bir asırda
bir müverrih, hattâ ve bilhassa
zamanın vukuatını tamamen kav-
k doğru olarak kayd ve tespit et-
ık iddiasında bulunabilsin. Daima
e, âkidelerine, umumî malûmatına,
nın tevlid ettiği tesirlere, mecbu-
velhasıl ferdî görüş, anlayış ve
istidad ve kabiliyetlerile muhitine

şartlar altında meydana çıkan bir
güçlükler içinde bulunan bir a-
sa ve yine aynı derecede güçlük-
şartlar içinde bulunan bir üçüncüsü
eder. Başka başka bu üç beyin-
birinden farklı bu üç ayineden ak-
resimlerin hakikate ne derece uy-
abileceğinden şüphe edilebilir.

önce asıl eserin sahibini ele ala-

Bibi'nin validesi Nişapur Şafiî ce-
si müneccim Kemaleddin Semna-
; babası, Kur-i-Sürh seyidlerinden
Mecdeddin Tercüman'dır. İbni Bi-
681/M.1282 tarihinde, Selçuk Sultan-
amına geçen İkinci Mesud'un sa-
Malik-i-Divan-i Tuğra» ünvanile
ış ve eserini o devirde yazmıştır.
'nın neşrettiği nüshanın elde bulu-
asar diğer kopyalarla karşılaştırıl-
ve bu muhtasar metinlerin birisi Aya
üphanesinde bulunan mufassal a-

sıllarına ne dereceye kadar tetabuk etmekte olduklarını öğrenmek faideli olur.

Muhtasar metnin mufassal metne ve tercümenin farsî metnine, fikir, görüş ve ifade itibarile ne kadar güç de olsa aynen mutabık olduğunu farzedersek, İbni Bibi'nin türkçe tercümesinden eser ve temas ettiği vakıalar hakkında şu neticelere veya mülâhazalara vasıl oluruz :

1 — Kan, kültür ve muhit itibarile, İbni Bibi'nin aslen ve tam manâsile Türk olduğu kanaatı hasıl olmıyor;

2 — Eser, Selçuk devrinde Anadolu Türklerinin değil, yalnız Selçuk hanedanının doksan senelik tarihidir.

3 — İbni Bibi, türklüğü benimsememiştir. Türk boylarından bazılarının Selçuk Sultanlarına hizmet ettikleri, işlerine yaradıkları müddetçe bunlara nadiren «kahraman Türkler» tevcihinde bulunuyorsa da, Selçuk Hükûmeti için hiç bir yerde *Türk Devleti* tâbirini kullanmamıştır.

Bilâkis, türklük davasını ilk defa sarahaten meydana koyan Karaman Oğlu Mehmed Beye ve türkmenlerine ve Kıpçak Türklerine karşı türlü fena ve hakaretli vasıflar kullanmıştır.

4 — Selçukname'sinin ihtiva ettiği 1192 ilâ 1282 seneleri arasında, 90 sene içinde, İstanbulda el çabukluğu ile kurulan ve Ulah, Bulgar, Peçeneklerin ve bilhassa Kuman Türklerinin darbelerile yıkılan Lâtin İmparatorluğunun mevcudiyetinden İbni Bibi bahis bile etmiyor.

Diğer uzak ülkelerden vaz geçelim. Fakat Anadolu ile en yakın ve sıkı münasebeti olan komşu İstanbulda 1204 ve 1260 seneleri arasında vukua gelen bu kadar mühim siyasî tebeddülü müellifin bilmemesi veya meskût geçmiş olması şayanı nazardır.

19 Ağustos 1203 tarihinde, İstanbulun Lâtin sergerdeleri tarafından tedricen işgali hengâmında İstanbulda mukim oldukça kesif Türk Müsküman nüfusunun katlinden ve mahallelerinin ve camilerinin yıkılmasından İbni Bibi haberdar görünmüyor.

5 — Rumlara daima iyi muamelesile tanılmış olan Giyasüddin Hüsrev (1198 de değil) 1200 senesinde İstanbulda Roma İmparatoru Üçüncü Alexis'e bir defa değil, kısa fasıla ile iki defa iltica etmiştir.

İbn-i-Bibi bu İmparatorun adını bilmiyor veya zikretmiyor; gerek Alexis III den, gerek onu İstihlâf eden İmparatorlardan bahsetmek istediği zaman, isim yerine, «Faslıyus» kelimesini kullanıyor ki, yalnız İmparator manâsına gelen, frenklerin «Basileus» ve Rumların «Vasilevs kelimesinin yanlış bir telâffuzudur.

— Aynı İmparator Alexis III ün, Sultan Rükneddini öldürtmek için Bâtinî'leri teşvik etmiş ve İmparatorun dayızadesi (Mikail) in Sultan Rükneddine iltica ile bir ordu başına geçirilmiş olması da meskût geçilecek hâdiselerden olmasa gerektir.

6 — Tercümenin 260 ıncı sahifesinde, İzeddin Keykavus II nin Birinci defa saltanattan ayrılışında «yanındaki adamlarile ve çocuklarile Laskarisin memleketi Bizans'a yollandığı» yazılıyor. Halbuki o zaman Bizans henüz Lâtinlerin elinde idi. 1260 da İznik'te İmparatorluk eden Paleologue, (Sultan Keykavus II) i evvelâ Nymphée'de ve bilâhare İznik'te misafir etmiştir.

İzzeddin, bir buçuk sene sonra, Kuman Türklerinin sayesinde Rum İmparatoru tarafından istirdat olunan İstanbula gitmiş ve Kırım'a kaçıncaya kadar Bizans topraklarında beş sene kalmıştır (1260-1265) İbn-i-Bibi'de veya tercümesinde yine İmparator Michel Paléologue'un adı zikredilmiyerek mahud Faslıyus sıfatile geçiyor.

Pek mühim olan Enes muhasarasından ve harbinden bahsedilmiyor.

7 — İbn-i-Bibi, memleket harici vukuatında, tarihleri bazan hakikatte olduğundan çok farklı gösteriyor.

Meselâ Frenklerin kalabalık bir donanma ile ve yüzbinden fazla bir suvari kuvvetile denizden Mısıra tecavüzlerini Sultan Alâeddin zamanına yâni takriben 1230-1235 senelerine tesadüf ettiriyor.

Halbuki Fransa Kralı Dokuzuncu Louis'nin Mısıra çıkması 4 Haziran 1249 tarihinde yâni (İzzeddin Keykavus I) saltanatında vuku bulmuştur.

8 — Birinci, İkinci ve Üçüncü haç seferlerinden yollarda kalan, esir düşen, İslâm tarafına geçen, hattâ Rumlar tarafından Trüklere satılan bir çok hıristiyanlar ihtida ederek veya etmiyerek Konya Sultanlığının himaye veya hizmetine geçmişlerdir.

İbn-i-Bibi'de yalnız son zamanlarda gelen bazı mühtedilere ve mültecilere dair az çok malûmat vardır.

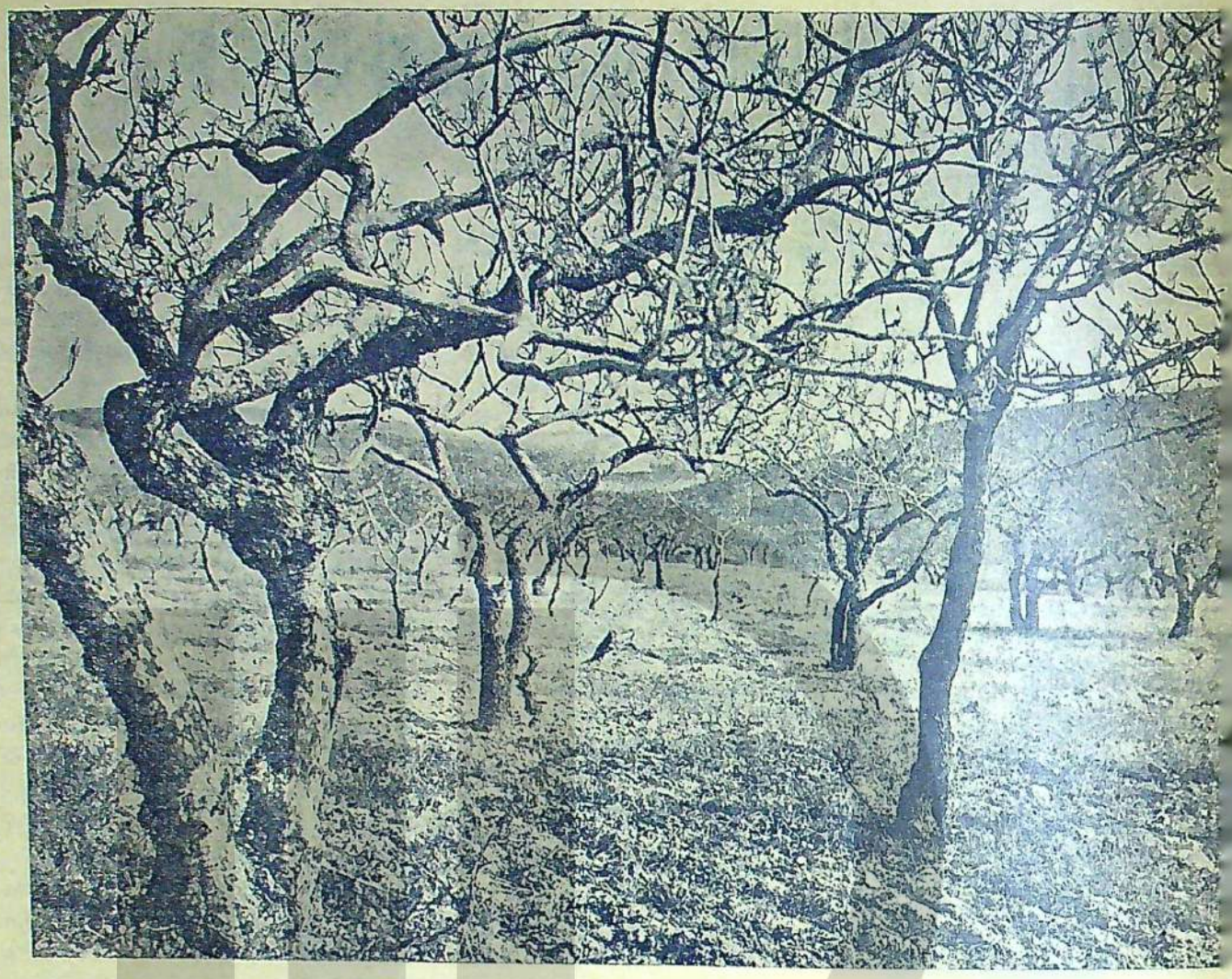

Gaziantebin Fıstık Bahçeleri

Eksikler ikmâl edilerek Selçuk siyaseti ve medeniyeti üzerinde yabancı iyi ve fena tesirler hakkında faideli tetkikler yapılabilir.

Yalnız İbn-i-Bibi'nin muhtasar eserini karıştırırsak, bir çok Anadolu Selçuk Sultanlarının valdelerinin Rum, Gürcü, Frenk nesillerinden oldukları gibi, Sultan Giyasüddin'in yakın arkadaşlarından ve Bizans ricalinden Melik Mavrozomis; Emir Sarimüddin Komnenos; Malatya ordusu serdarı, Atabek Emir Esedüddin Konstabl (ki Fransızca Connétable'den muharref olacak); Gürcü Oğlu Candar Bahramşah; Fahreddin Sivastos; Frenk büyüklerinden denilen Fardhala; Selçuk Ordusu Frenk askerleri nefer başısı İstankos; (S. 216); «Ben Hıristiyanım» diyen Zahir-üd-Devle; Akşehir beyliğine tayin edilen Despot Kir Fard; Rum neslinden bir köle olduğu söylenen Has Oğuz (!); yine Rum soyundan meşhur naibüssaltana Emir Celâlüddin Karatay ve kardeşleri Kemaleddin Rum-taş ve Seyfüddin Kara Sungur; Sultan Giyasüddin'in Hıristiyan dininde kalan ve saltanat işlerine durmaksızın burunlarını soktuklarından şikâyet edilen Rum dayıları Emirler; İzzeddin Sultanın şarapçıbaşısı Kir Kadid; Taceddin Kiyo; Giyasüddin Keyhusrev'in naibi İstanbul İmparatorunun dayızadesı Eminüddin Mikail ve bunlara benzer daha bir çok yabancı ricalin Türk unsurlarının şuurlu şuursuz aleyhinde birleşerek, Türk Beylerinin aralarına nifak sokarak, Anadolu Türklük taazzuvunu geçleştirmiş ve güçleştirmiş olmaları ihtimalleri tetkike değer mevzudur.

Birinci, İkinci ve Üçüncü haç seferlerinde esir ticareti yapan Bizanslı Rumların İstanbul ve İznik esir pazarlarında Türklere binlerce Avrupalı kadın, erkek esir sattıklarını haçlı hıristiyan müverrihleri müttefikan yazarlar.

Diğer cihetten Bizans ve Lâtin anarsilerinden ve tazyiklerinden kaçan binlerce Rumun Anadolu Türk topraklarında bir melce bulduklarını ve Sultanlardan himaye gördüklerini de sırası geldikçe Rum ve Lâtin müverrihleri teyid ederler. Gerek Selçuk, gerek Osmanlı saltanatlarında Padişahlara en iyi kölelik edenler gayrı Türkler oiduğundan Hükümdarlar nezdinde itibarda idiler.

Konyada ve başlıca Anadolu l
rında bu suretle birikmiş binlerce
memur, asker, işçi, köle ve cariye v

Bunlardan başka, kendilerile
muahedeleri yapılan civar hıristiyan
leri ve Kralları Anadolu Selçuk
lüzumunda binlerce asker ve amele
rirlerdi.

1258 de Selçuk Sultanına iltica
İznik İmparatorunun kain pederi
Paléologue frenklerden müteşekkil
du ile Mogol Sergerdesi Bayçu'ya
nulmuştur.

İbn-i-Bibi, Michel'den bahse
Mogolları durdurmağa memur edilen
ların önünde binden fazla hıristiyan
geçti bulunduğunu kaydediyor.

Bu gibilerin henüz Türkleşmiy
ğalması, Karaman Oğulları gibi has
lerin haklı olarak endişelerini muci
olması melhuzdur. Sonraları Moğol
tar bakiyelerinin de dahil oldukları
bancı unsurları idare edebilmek için
ve Kayseri'de ecnebi tercümanların
derece artmış ki, devletin maliye

268

ve başlıca Anadolu kas
e birikmiş binlerce
işçi, köle ve cariye va
başka, kendilerile
apılan civar hıristiyan
Anadolu Selçuk or
rce asker ve amele

Selçuk Sultanına il
unun kain pederi
derden müteşekkil
Sergerdesi Bayçu'ya ka

Michel'den bahsetm
rmağa memur edilen
binden fazla hıristiyan
nu kaydediyor.
henüz Türkleşmiyen
an Oğulları gibi has
arak endişelerini muci
r. Sonraları Moğol
in de dahil oldukları
idare edebilmek için
ecnebi tercümanların
ki, devletin maliyesin

sarruf etmek isteyen bir vezirin ilk tedbiri bu tercümanların adedini azaltmak olmuştur.

9 — Buna mukabil, bir çok Türklerin gönüllü olarak Turcopolis ismi altında Bizans ordularında hizmet ettikleri ve Türk aslından Kumandanların da Bizans ve İznik saraylarında tenassur ederek mühim mevki sahibi oldukları Rum ve Lâtin vakanüvislerinin eserlerinden anlaşılıyorsa da buna da İbn-i-Bibi temas bile etmiyor.

Yalnız, (İzzeddin Keykavus II) nin İkinci defa olarak Ali Bahadir ve külliyetli bir maiyetile İstanbulda ve Enes'te ikameti esnasında çıkan bir fitne neticesinde (maiyet kölelerinden hıristiyanlığı kabul edenlere aman verildi) (S. 268) denilmektedir ki. Karadenizin garp sahillerine yerleşip kendilerine iltihak eden diğer Türklerle adetleri gittikçe çoğalan ve hâlâ Gagauz denilen hıristiyan Türklerin, bunların ve aralarına karışıp beraber hıristiyan olan yine Türk kanından ve Oğuz kolundan Kuman'ların evlâtları olduğuna dair, kanaate pek yakın bir fikir beslemekteyiz.

Bu vak'adan epey evvel, (Giyasüddin Key Husrev I) in, İstanbulda misafir iken, İmparator Michel tarafından vaftiz edilerek resmen İmperatorun kardeşi sırasına geçirildiğini, hattâ bunu teyiden, Giyasüddin'in Laskaris'e ihanetle Michel tarafını iltizam ederek, şahadetini intaç eden harbe sürüklendiğini Bizanslılar yazmışlarsa da, Giyasüddin'in mütemadî hıristiyan muhibliğine rağmen, buna inanmak güçtür. Fakat İstanbulda kalan kızlarının Rum hıristiyan asilzadelerile evlendirildikleri isimlerile musarrahtır.

Aynı devirde İstanbulda mühim bir Müslüman kolonisinin mevcut olduğu da İbn-i-Bibi'nin tariflerinden ima suretile anlaşılıyor. Keza Lâtin İmparatorluğu zamanında da Kıpçak ve Kuman Türklerinin İstanbulu sık sık ziyaret ettikleri mervidir. Hattâ Lâtinler, Mogollara ve Rumlara karşı müttefik bulmak için Kuman Hanı Yunus'un ve Beylerinden birinin kızlarının vaftiz edilerek 1240 da Fransız Baronlarından Guillaume de Meri, Baudouin de Hainault, ve Nariot de Touci'ye muhtesem düğünlerle tezvic edildikleri tarihçe sabittir

1243 de Giyasüddin Keyhüsrev II, Lâtin İmparatoru İkinci Baudoin'in hemşirezadesi Eudes de Montaigu'nün kızına talip olmuş ve İmparator bu arzuya memnuniyetle muvafakat etmiş iken, İznik Rum İmparatoru Vatatzés, Alaşehirde sultanla aktettiği bir muahede ile bu teşebbüsün önüne geçmiştir.

10 — Anadolu Selçuk devletinde, gerek din, gerek milliyet mefhumlarının Osmanlılar Padişahlığındaki din ve millivet mefhumlarından zaif olduğu muhakkaktır.

1277 de Karaman Oğlu Mehmet Beyin fermanında (Bugünden sonra divanda, dergâh'da, mecliste, meydanda türkçeden başka dil konuşulmıyacak) denmesi, o güne kadar, divanda, dergâh'da, barigâh'da, Mecliste, meydanda türkçenin kullanılmadığına delâlet eder, ve türklüğün pek şuurlu ve haklı olarak bu manâsızlığa karşı isyanını gösterir.

İbn-i-Bibi gibi, bu ferman tarihinden beş sene sonra, Anadolu Selçukları içinde, bütün eli kalem tutanların dinî, ilmî, edebî eserlerinin yine farsça yazılmış olması, gösteriyor ki, Karaman Oğlu Mehmet Beyin dil istiklâli hareketi, millî vicdanının isyanı ancak Cimri'nin saltanatı müddetince devam edebilmiş, ve hemen sonra eski minvale yâni resmî lisanda farisî hâkimiyetine rücu edilmiştir.

Mamafih, Uç Boyları arasında ve büyük şehirler haricinde Türk lisanı sahas tabiatile tevessü etmiştir.

11— Sarayda ve divanda Türk Emirleri, aralarında nifak çıkmadığı zaman, ekseriyetle dahilî siyasî vaziyette hakim idiler Fakat Anadolu Selçuklarının haricî siyasetlerinde kat'iyen bir devlet programı, siyasî bir gaye, geniş bir görüş, millî bir emel mevcudiyeti belirmiyor.

Selçukların haricî siyaseti ekseriya pasif bir manzara gösteriyor, Ya Sultanların

269

Gündüz, S. 19,
29 İlkteşrin 1941, S. 9.

Ruhlar- (*)

Yazan : Edip AYEL

Kabristana gir, dur ve getir ahreti yâda,
Sıyrıl hele dünyâ kederinden,
Kol kaldırarak göklere her servi duâda.
Bak arkana iç çek de derinden,
Yaslan şu kırık mermere, dur dinle sükûtu.
Ruhun acı bir hisle bunalsın
Bundan çiziyor işte ölüm ömre hududu.
Varlık denilen şey, ne masalsın!
Mâzi çürümüş, her yana sinmiş gibi korku,
İnsanla adem başbaşa kalmış,
Rüzgâr çalıyor sanki derinden gelen orgu,
Gözler uzak âlemlere dalmış.
Bir can yeşerir her mezarın toy filizinde
Her servi karanlıktan alevdir.
Kaç ruh uçuşur bak bu yıkık taş denizinde,
Her lâhd ebediyette bir evdir.
Haykır esefinden, düşün, âh et, dövün, inle,
Bir gün uçacaktır kuş olup cân.
Nâmın gömülüp mahvolacaktır cesedinle,
Er geç düşecek toprağa sırçan!
İnsan kalacaktır silinen fâtihasiyle,
Doymaz kara bir dev gibi toprak.
İnsan göcecek kendi sevincile, yasile.
Ömrün sonu mahvolma muhakkak,
Bazan eğilip, gösterebilsen de tevâzû.
Yoktur kosacaklar izimizden
Bir gün göceceksin, sönecek sende de arzu
Bir damlayız ancak bu denizden!

(*) Eski Yunan nazım şekillerinden: Iambos

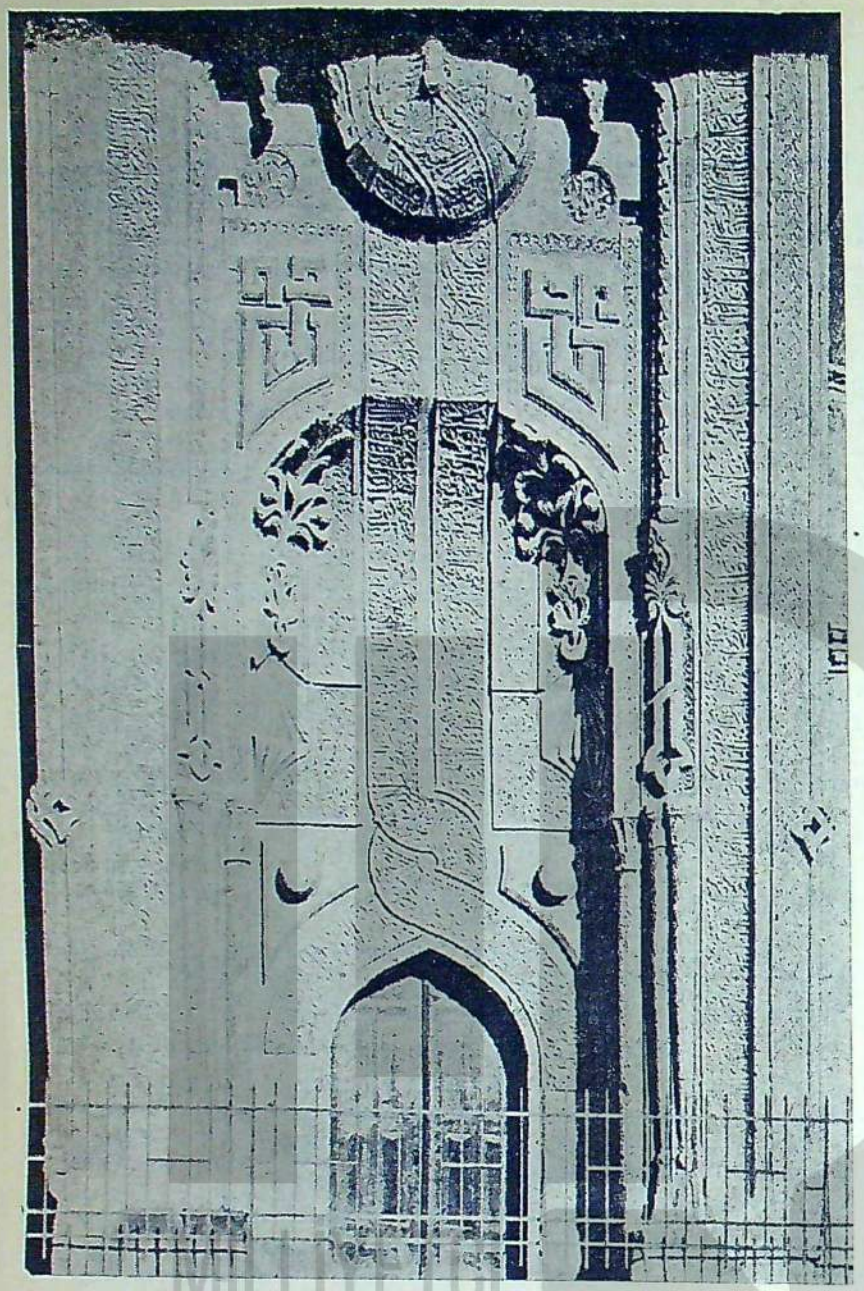

Tarihi âbidelerden : Konyada bir Selçuki türbesinin kapısı

hırs ve hiddetlerine, ya maiyetlerinin entrikalarına veya haricî düşmanların, mütefessih Bizanslı Rumların, Acem tesiri altında bulunan Harzemilerin, vahşî Mogol valilerinin telkinlerine menfaatlerine, teşebbüslerine bağlı kalıyor. Hocaların tesiri nisbeten azdır. Meselâ siyasette haçlılara, hıristiyanlığa karşı devamlı bir program görülmüyor. Din işlerinde Selçuk Sultanlarının müsamahaları Osmanlılarınkinden çok fazladır. Lâtinler tarafından tard edilerek İznik'e sığınan Rum İmparatorluğunun tutunabilmesi ve sonra belini doğrultabilmesi, ancak, bir ikisi müstesnâ, zevk ve sefalarına dalmış Selçuk Sultanlarının harici işlerden habersiz olmalarından, veya etraflarındaki ecnebî serserilerin, maceraperestlerin ve dönme Rumların kendilerini iğfal ederek faaliyetlerini başka istikametlere çevirtmeğe muvaffak olmalarından ileri gelmiştir ki, garp müverrihlerinin çoğu, Türklerin bu dalâletlerini, âciz Lâtinlere ve dana âciz Rumlara saldırmak fırsatını kaybetmiş olduklarını yazarlar.

İmparator Vatatzés, Selçuk Türklerini oyalamış ve kandırmış olmakla iftihar eder.

12 — Anadolu Selçuk Sultanlarını uyuşturan, tereddiye sürükliyen başlıca âmillerden biri de, ekserisinin işrete fartiptilâsıdır ki, İbn-i-Bibi, Hanedan hulus-kârlığına rağmen, eserinde sahife aşırı bu işret alemlerinden bahsediyor.

(Mey ve şarap, meclislerinde daima hazır bulunurdular. S. 150) (Meclis Kurdu ve işret etti; S. 100) şarap kadehleri dönmeğe başladı (S. 152); (İki yüz yük şarap getirtildi, S. 113); Bayramda yeniden şarap âlemine dalındı (S. 160). (Mecliste şaraplar dağıtıldı. S. 171).

Başlıca, Türkmenlerin iştirâk ettiği «Babaî» isyanı, bu işaret ve sefahat âlemlerinin Türk milleti üzerinde bir alnâk aksülâmeli olarak patlak veriyor, memlekete yayılıyor, binlerce taraftar buluyor, büyük bir gaile vüsati peyda ediyor. Bu Öz Türk hareketine karşı hanedanı müdafaa için gönderilen askerin ilk saflarında Gürgü Oğlu Candar'ın kumandasında Kürt, Ermeni ve Gürcülerle hıristiyan Beyi Fardala'nın emrinde frenk leşkerinin bulunması dikkate değer şeylerdendir.

13 — Selçukların en parlak devrine müsadif bu zamanda Anadolu'da inşa edilen âbideler hakkında; İbn-i-Bibi, (Sultan Alâeddin) in av emiri ve mimarı olan (Sadeddin Köpek) e yaptırdığı «yuvarlak kemerler üzerinde yüksek kubbeli» Kubadabad sarayile şark kalelerinin tamirinden başka malûmat vermiyor.

Halbuki bugün Selçukların tarihini, ancak yer yüzünde bıraktıkları ölmez mimarî eserlerinden okumakla milli tefahür duyuyoruz.

14 — Anadolu Selçuk Sultanlarının işaret edilen hatalarına, yanlarına türlü türlü cinsten bir sürü adamlar toplamalarına, bir nevi Kozmopolitliklerine rağmen, maiyet ve Uç Türk Beylerinin temiz kanları ve temiz seciyeleri, Karaman Oğlu Mehmet Beyde görüldüğü gibi, şuurlu türklükleri her şeye galebe çalmış olacak ki, Selçuk devletinin inkırazında, istiklâllerini ele alan bütün Anadolu Beylikleri, münhasıran Oğuz Türk ve Türkmenlerinde kalmış, ve gayri Türk emirlerden hiç biri gayrı Türk maiyetile gayrı Türk tek bir Beylik kurmamıştır.

***

Tarihte bazan ehemmiyetsiz zannolunan bir hâdise bütün bir devrin ruhunu aydınlatır. Müverrihin dirayeti ve kudreti, bu gibi hâdiseleri gündelik, hattâ fevkalâde vukuat yığını arasında sezerek, tarihin seyri üzerinde tesir bırakan veya bırakacak olan bu gibi âmilleri buluo meydana çıkarmaktadır.

Anadolu Selçuk Türkleri tarihi olarak gençliğe sunulan bu eserin tesirini arttırmak, muhterem mütercimin istihdaf ettiği gayeleri tamamen temin edebilmek için, mütalâası sırasında gözümüze çarpan noktaları işaret ve bunların ikinci bir tabıda, haşiye, not suretile tavzihini yurdsever naşirlerden beklemekte kendimizi haklı gördüğümüzü ilâve ederek, kıymetli meslektaşımız Nuri Genç Osmanı çok faydalı ve güzel yazılmış eserinden dolayı samimiyetle tebrik ederiz.

Reşit Saffet ATABİNEN

270

ki ve yeni okuma kitapları

— 2 inci sahifeden devam —

Çocuklara uzaktan
Haykırıyor esen yel:
Korunun ıslanmaktan
Yağmur var, geliyor sel.

— Okuma kitabı üçüncü yıl —

Bizim zamanımızda yani Abdülhamid maarifinde mektep terbiyesinde lü-, sıkı ve müstebit bir disiplin olduiçin hayli sıkılgan yetiştik. Lâkin şimçocuklar yeni mekteplerde almakta rı şahsiyetlerini tebarüz ettirtecek tçi ve serbest terbiye sahasında ma- çok serbesttirler. Bunun içindir ki küyeğenim de üçüncü sene okuma kitan bu güz şiirini serbest serbest ve edalı okudu. Böyle sıkılmadan ve çok tabiî tavırla okuduğunu ne kadar hazın ve il ettiğini anlamak için de yeğenime ı :

— Yavrum sen de yelden, yağmurdan len korkar mısın, kaçar mısın, kendini musun?

Cevap verdi :

— Tabiî, korkar, kaçar ve kendimi kon, insana can lâzım, can olmazsa sonra yaşarım..

Ben de ilâve ettim:

— Tabiî yavrum tabiî, insana can lâyaşamak lâzım. Lâkin ondan evvel ya- yeri temin etmek lâzım. Bunun için aret lâzım, fedakârlık lâzım. Bunu da a!

Yeni nesil kendilerinden evvelkilerin kleri ve büyük fedakârlıklar bahasına e çaldıkları yıkıcı düşman istilâlarını, felâketleri, sıkıntılı günleri görmedi; ı için bizim gibi ideal, ülkü ve romanaya bakmıyor, fedakârlık ve feragati miyor. Onlar realist ve ferdî terbiye ile anizma hayatı yaşayacak, hayatın safasürecek... Bu onların tabiî ve mantıkî udır da..

Ey bugünün küçükleri lâkin yarının büi yaşayın ve mes'ud olun.. Lâkin hasaadetin zarfı ve mekânı olan sevgili ve öz yurdu yaşatmayı ve onun için nızı feda etmeyi de öğrenin..

Nebil Buharalı

İki mühim eser

Yazan:
ATSIZ

Son zamanlarda iki Türk bilgini tarafından iki mühim eser neşrolundu. Memleketimizin ilmine övünç verecek kadar değerli olan bu iki eserden biri dil bilgini Besim Atalay tarafından yapılan Divanü Lûgat it-Türk tercemesi, öteki de tarih bilgini Uzunçarşılı-Oğlu İsmail Hakkı tarafından yazılan «Osmanlı Teşkilâtına Medhal» dir.

Kaşgarlı Mahmud'un ölmez eseri olan ve Arapça yazılan «Divânü Lûgat-it-Türk» dil, edebiyat, tarih, coğrafya, etnoğrafya bakımlarında npek mühim bir kitap olup Türk irfanının en yüksek âbidelerindendir. Biz Saka destanının parçalarını, en eski Türk şairi olan «Çuçu» yu, on birinci asırdaki Türk boylarını, Karahanlılar çağının birçok teşkilâtını, on birinci asır edebiyatının zengin örneklerini ancak bu eser sayesinde öğrenebiliyoruz. İlk Türk haritası da yine bu eserdedir. Büyük bir Türk milliyetperveri olan Kaşgarlı Mahmut, herhalde adına âbide dikilecek değerde büyük Türklerden biridir. Hiç değilse edebiyat fakültesi dershanelerinden biri onun adını almalıdır.

Üç ciltlik koca bir eser olan Dîvânü Lûgat-it-Türk'ün tek yazması, ömrünü ve servetini yazma kitap toplamağa vermiş olan Türk bilgini merhum Ali Emîrî tarafından bulunup alınarak Ali Emîrî Kütüphanesine konmuş ve sonra metin olarak Türk bilgini Kilis'li Rifat tarafından basılmıştı. Fakat hem kitabın Arapça olması, hem de basımında bâzı yanlışlıklar yapılması dolayısiyle geniş yığın tarafından istifade edilmiyordu. Birkaç defa Türkçeye cevrilmesi için yapılan teşebbüsler boşa çıktığından millî kütüphanemiz büyük bir servetten mahrum kalmıştı. İşte bu eksiği, eski bir Türkcü olan Dil Bilgini Besim Atalay tamamlamıştır.

«Dîvânü Lûgat-it-Türk» ü terceme için Türkcevi ve Arapcayı iyi bilmek şart olduğu gibi iyi Türklük atesiyle de yanmak lâzımdır. Besim Atalay bu üç şartı kendinde toplamış olduğu için terceme işi, ehline düşmüş demektir.

Aslı üç cilt eserin üç cildi de tercemeolunmuş, dördüncü cilt olarak asıl metnin fotoğrafı neşrolunmuştur. Besim Atalay bu faksimile'ye «Tıpkıbasım» adını vermiştir. Türk fonetiğine uygun olan bu söz hiç şüphesiz faksimile'den daha iyidir. Kelimelerin elifbe sırası ile fihristini ihtiva edecek olan bir beşinci cilt te çıkarılacaktır.

«Dîvânü Lûgat-it-Türk» de 700 kadar kelime olup dil yenileşmesi bakımından pek çok istifade edeceğimiz bir kitaptır. Ayrıca eski Türklerin kültür ve medeniveti hakkında da mühim malûmat vermektedir. Meselâ «ütü» kelimesinin eski şekli olan «ütük» hakkında şu sözler yazılıdır: «Mala biçiminde bir demir parçasıdır ki dikiş yerlerini yatırmak için kızdırılarak elbise üzerine bastırılır». Demek ki 10-11 inci asır Türkleri ütüyü biliyorlardı. Bu, onların yüksek bir maddî kültür seviyesinde olduklarını gösterir Acaba ütünün mucitleri Türkler midir? Mendili icad edenler Uygur'lar olduğu gibi ütünün de ilk önce Karahanlılar tarafından kullanılmış olması pek muhtemeldir.

«Dîvân» da dikkati çeken kelimelerden biri de «Bakırsokum» dur ki «Merih» demektir. Yıldızların ayrı adları olması da bir milletin kültürce yüksekliğini gösteren delillerden biridir. Akrabalığa, hayvanlara, otlara, eşya ve âletlere âit pek güzel isimler on birinci asır Türk cemiyetinin ileriliğini isbat etmektedir. Velhasıl bu kitap kültürümüzün bir hazinesidir. Bu hazineyi bize kazandıran Besim Atalay Beğ Türklüğe büyük bir hizmette bulunmuştur. Yine onun himmetiyle, kelimeler harf sırası ile dizildikten sonra kitaptan istifade büsbütün kolaylaşacaktır.

Besim Atalay «Maraş tarihi ve coğrafyası», «Türk büyükleri ve adları» gibi bir takım telif eserlerin de sahibidir. Fakat muhakkak ki o Türk ilmi ve edebiyatı tarihinde «Dîvânü Lûgat-it-Türk» ün mütercimi olarak anılacaktır.

Kaşgarlı Mahmud'un haritasının büyültülerek mükemmel bir şekilde basılmasını ve Türk okullarına yayılmasını da Besim Atalay'ın yüce himmetinden beklemek hakkımızdır.

***

Uzunçarşılı-Oğlu İsmail Hakkı Beğ, yıllardanberi Anadolu Türk tarihi ile uğraşan Değerli bir bilgindir. Bilhassa kitabeler ve Anadolu şehirlerinin tarihleri üzerindeki özlü eserleriyle tanınmıştır. Sivas ve Kütahya şehirleri hakkındaki değerli eserlerinden sonra son olarak «Anadolu beğlikleri» adlı eserini yazmıştı. Burada bahis mevzuu ettiğimiz eseri ise 1 ciltlik «Osmanlı Teşkilâtı Tarihi» adlı eserinin mukaddemesidir. Osmanlıların medenî bakımdan müteessir oldukları Selcuklular, Anadolu beğlikleri ve Kölemen'lerin teşkilâtlarından toplu ve sistemli bir şekilde bahsetmektedir. Bir önünç olan bu ilk cilt, İsmail Hakkı Beğ'in ele aldığı mevzuu ne kadar temelli tuttuğunu gösterir. Değerli bilginin arşivde nasıl yılmadan, bıkmadan çalıştığını bilenler zaten kendisinden başka türlü bir eser bekliyemezlerdi. 545 sahifelik koca bir eser olan bu önüncte Abbâsî'lerden başlıyarak büyük Selcuklular'da, Anadolu Selcuklularında Anadolu beyliklerinde İlhanlılarda, Karakoyunlu ve Akko-

271

yunlularda ve Kölemenlerdeki bütün teşkilât pek güzel ve sistemli bir şekilde anlatılmıştır. İsmail Hakkı Beğin tarih Belleten'i ile İslâm Ansiklopedisinde yazdığı mühim makaleleri okuyanlar onun bir mevzuu nasıl aydınlık olarak kaleme aldığını bilirler. Osmanlı Devleti teşkilâtına medhalde de ayni açık ve sistemli dil kullanılmış, şimdiye kadar bizim için pek çapraşık mevzular gibi gözüken teşkilât meseleleri icabettiği kadar tafsilâtla anlatılmıştır. Kitabın sonunda 10 sahife tutan bibliyografya, eserin nasıl bir emek mahsulü olduğunu göstermektedir. Şunu da bilhassa işaret ederek söylemeliyim ki Uzunçarşılı-Oğlu İsmail Hakkı Beğ'in gösterdiği bibliyoğrafya, hakkiyle gösterilmiş bibliyoğrafyadır. Bununla ne demek istediğimi ilim ve ahlâk sahipleri iyi anlarlar.

Bu mühm eserin öteki ciltleri çıktığı zaman tarihimizin pek büyük bir boşluğu dolmuş olacaktır. Büyük işler memleketin ve ilim askiyle yapılabilir. Üstad İsmail Hakkı da millî ve ilmî bir aşkla sıhhatinden bile feda ederek ortaya böyle koca bir âbide koymuştur. Onun, bundan başka bâzı mühim mevzular üzerinde de çalıştığını biliyoruz. Ciddî bir ilim adamı olduğu için önceden eserlerini reklâm etmemektedir. Tarihle uğrasanlar onun eserlerini ancak çıktıktan sonra öğrenmektedir.

***

Bu yazım dolayısiyle umumun dikkatini bir noktaya çekmekten kendimi alamıyacağım: Bize pek değerli eserler kazandırdıklarından bahsettiğim iki bilgin de, ırk bakımından, su katılmamış Türktür.

ATSIZ

Vecizeler

Doğru olan şey insanın inandığı şeydir.

R. DE GOURMONT

Kendi sırlarımızı kendimiz saklıyamazsak başkalarının onları ketmetmesini nasıl istiyebiliriz?

LA ROCHEFOUCAULD

Nezaket hayatın yaylarını yumuşatan bir yağa benzetilebilir.

MADAME DE STAHL

Cidden malûmatlı kimseler daima öğrenecek bir şeyler bulurlar.

J. J. ROUSSEAU

Hakikatı aramağa kalkmamalı, herkesin hakikat bildiğini keşfetmeğe çalışmalı.

R. DE GOURMONT

Hakkımızda beslenen kinin müsebbibi hemen daima kendimiziz.

VAUVENARGUES

Elden geldiği zaman bir iyilikte bulunmamak namuslu bir adamın kârı değildir.

ADDISON

Türkçenin nisbet (î) s
yerine ne konabilir?

Yazan : Fuad KÖSERAİF

Osmanlı Türkçesinde çok iş görmüş amma dilimizin yapısına pek yabancı bir dil öbeğinden (grupundan) aktarılmış nisbet (î) si adındaki işgüzarı, kol paça sıvamış bulunduğumuz şu büyük dil temizliği sırasında artık kapı dışarı etmek istememiz tabiîdir. Şu var ki, yerine değiş olarak imdada çağırdığımız al, el/sal, sel koşuklarından (*) beklenilen hizmet, ancak yarım yamalak görülüyor. Sebep, (î) takı (= sarf lahikası) iken yerine getirilenin ek (=iştikak lâhikası) olmasıdır. Soyca denk değiller (**)

Derde çare olacak acaba /bir takımız (sarf lahikamız) yok mu- Koşuk yanından dilimiz zengindir; yalnız bunların en çoğu nadir kullanılır. Ca, lı, lık en rağbette olanlardandır ve bunlarla şüphe yok ki, bâzan mensup isim yapılabiliyor. Fransızca (konuşmak), kışlık (elbise), eteklik (kumaş), sinirli (adam) gibi. Fakat bunların biricik ödevi bu değildir. Atmaca, çekmece; karlık, gözlük; Armutlu, Denizli emsali adlar ve başlıca (li) ile isimden sıfat yapıldığı malûmdur. Bundan başka bu koşuklar ile yapılmış düzme sıfatların, yâni mensup isimlerin, kendilerine mahsus pek belirikli birer mâna çeşnisi vardır; öyle ki, biri yerine diğeri getirilemez. Meselâ kışlık yerine kışca veya kışlı denilemez. Halbuki istediğimiz (î) yerindeşi onun gibi tarafsız, özel bir anlam (hususî mâna) taşımaz olmalı ve böylece adı sıfatlandırmaktan başka bir şey yapmamalı.

Tağsı, taşsı,yassı (düzümsü), ormansı yolunda konuşma - ve tek tük yazı - dilimizde düzme sıfat yaptığımız vardır; tav'an gelir ve ihtimal farkında bile olmayız. Vakıa bununla müşabehet de ifade edilmiş oluyor. Nisbet, zaten mukayeseye dayanmaktan boş kalamıyacağı için, araya benzerliğin de karışmış olması engel teşkil edemez. Bir de benzerliği (imsi) takısıyla da bildiririz; tağımsı, taşımsı, odunumsu, yassımsı, ormanımsı v. ilh. gibi. İşte bulmaca kendiliğinc çözüldü, sanırım: (sı) takısını mensup isimlere hasretmek, (imsi) de müşabehete bırakmaktan ib Bu iş basitlik yönünden meşhur lumbus yumurtasından geri kalm gerek. Fakat, fakat... bir mahzur var. Söylemesem de sırıtacak. Vaz açığa vurayım ve devasız dert olm fehvasınca elbirligiyle çare bu'al Üçüncü şahıs olan gâibin malikiy vokal (sesli harf) ile biten kelimele (sı) ile bildirildiğinden, (meselâ cuğun anası) bu iki (sı) birbirine rışacak ve ayırt edilmesi mümkün mayacak. Hayır; olmayacak gi amma küçük bir tedbirle olur. Sa larımızın ve dil bilginlerimizin ya cısı olmayan yardımcı bir (y) vardır; işte onu araya sıkıştırarak içinde mis gibi çıkar. Bir kaç örn ana, anaysı; baba, babaysı; çivi, vivsi; boru, boruysu v. s. gibi. I halde bu (y) zâid harfı kulağı tı lavıcı bir ilâve değildir. Alışılma olmak dolayısıvle baslangıçta biz e ler, bunu azcok yadırgamamız m kündür. Fakat ne zarar; istikbal ge lerin ve cocuklarındır.

Dahası var; çünkü bu su mensup isim yapmanın faydası büyük olacaktır. Anlatayım. Nis (î) sinin yararlığı tam karşılanmış maktan başka, Türkçemize velev ş dilik mal edilmiş bulunan millet, biye, ahret gibi Arapcadan veya hangi yabancı bir dilden aktarı sözlerden kolayca mensup isim ya bileceğiz. Meselâ millî yerine mil terbiyevî yerine terbivevsi, uhrevî rine ahretsi demek Türk çocuğu ne kadar kolay olacaktır! Yab sarf kuralları öğrenmive veya h halinde kabul edilmiş mensup isi listesini papağan gibi ezbere alıp lemiye mecbur olmıvacaktır.

Genç ve muktedir dilbilgin mizden Dr. Tahsin Banguoğlunun takısıyle mensup isim yapılması finde bir vakit bulunmuş oldu duydum. Aramızda bir tanışıp leşme olmamış bulunduğu halde dana çıkan bu fikir uygunluğu ayrıca cesaret alarak bu bahsi lerle öğretmenlerimizin saygıyle leri önüne koyuyorum.

(*) Koşuk, ek ve takının cemi ismidir.

(**) Tafsilât için Çınaraltı, sayı 16. Al, el/sal, sel nisbet (î) sinin karşılığı mıdır, makalesine müracaat buyurula.

272

OLGUN İNSANLAR

Yazan :
Dr. Mustafa Hakkı
Akansel

I

(Zekâ) isimli geçen yazımda (1), zekâ hangi ailelerden çıktığını, her şeyin e olan kıymet ve ehemmiyetini anığa çalıştım. Bu yazıda da, zekâyı besek, büyütmek, mümtaz insan, kâmil inçelebi insan, olgun insan yetişmek çaden bahsedeceğim.

Filozof Taine, *zekâyı* : (öğrenmek hasdır diye tarif eder. En zeki insan, şeyi bilen ve her şeyi anlayan adamdır. ıt, böylesi pek azdır : Insanlık tarihinböyle bir kaç tane pek büyük zekâ gel- : Ibnisina, Leonardo Vinçi, Goethe, e France, Bergson gibi.

Fakat, insan hayatında zekâ her şey dedeğildir: Duygu (his), Seziş (intuition) mühimdir. Maurice Barrès : (Zekâ, benmizin satnında duran ne küçük şey!) di. Yâni, aklın her şey olmadığını, kalbin, nunun, sevmek hassasının, sezişin de yı anlamak hususlarında mühim olını anlatmak istiyor. Anatole France' şöyle yazar : (Zekâya imanım var : yer de en kıymetli şeydir, fakat, yalnız ı ile iş bitmez. Zekâ kurudur. Bir işe de girmezse ondan hayır bekleme).

Dünyada en fena şey de (yarım zekâ) O, gururun, küstahlığın anası, kavgan, yanlışlıkların pınarı, yarım kararlaumde gibi teklif olunan kanaatların dür. Yarım zekâ, meselenin yalnız bir ı görür, zorlukları kaldırır, hasmı z. Tam akıl, meselenin bütün cephelegörür, mukavemetleri bilir, muarız serin haklı taraflarını kabul eder. Hakizekâ anlar, sayar, daha iyi karar verir; ir, zincirleri, korkulukları yoktur; muayı, klişe fikirleri, göreneği, zemin ve a uymak temayüllerini derhal kavrar. kikî akıl sadedir, çünkü, her şeyi olduğibi görür, hakikata benzeyenlere kapıl-

Tam zekâ insanı daha güzel huylu yaçünkü, herkese ve her şeye hakkını eğe gayret eder. Hakiki zekâ hakaretçi, ik düşürücü değildir, hoşgörücüdür. Bu le anlaşılan tam akıl, bir hassadan dabüyüktür; o, bir fazilettir.

Burada (Deha) dan da kısaca bahsede : Schopenhauer'e göre, dâhi (Bir zaman , insanlıktan sıyrılmış, yalnız (bilen) şahıs, bütün kâinatın (berrak gözü) o- n insandır). Gene ona gère : (İnsan mmiyetle serapâ istektir, (arzu) dur, deise, bilgisi çok, isteği az olan kimsedir).

Gönül rahatlığı, sakin mizaç — Olgun olmak için lâzım olan esaslı şartlarn biri de (Ruh sekineti) dedikleri gönül luğudur. Sâkin tabiatlı olmaktır. Goethe (1) (Beyhude çırpınmayın, hayat önünde sâkin kalın), ve gene (pencerede kalın, boğuşmak için sokağa inmeyin) dermış. Gene o pek büyük insan, (Ruh sâkinliği, bir mizaç meselesinden ziyade, aklın sıhhatını koruma işi, bir tedavi işidir) dermiş. Goethe, bu hususta, gayet yüksek eserlerin, şiirlerin, tabloların hakikî bir terbiye faziletleri olduğunu söyler, ve (yalnız onlardır ki, bu dünya didişmelerinin üzerlerinde uçarak, insanların zayıf kalblerine sulhü, sükûnü, sekineti verebilirler) dermiş. Geçenlerde, Dr. Nafiz Uzluk ve arkadaşları tarafından bastırılan ve M. Nuri Gençosman tarafından tercüme edilen İbni Bibi'nin (Selçuk tarihi) nde şöyle bir tâbir gördüm: (yüce bir dağ gibi sâkin tabiatlı); evet, mümkün olduğu kadar, yüce bir dağ gibi sâkin tabiatlı olmak, olgun insan haline gelmek için birinci şartlardandır.

Yüksek Ahlâk — Filozof Renan (2) Asrımızın Bilginleri, Ortaçağ Evliyalarından ahlâkça daha yüksektirler. Çünkü, onlar, cennet va'di ve cehennem korkusu olmadan da, gayet temiz bir ahlâka sahiptirler, parayı hakir görürler, kadına bakmazlar, ve bir kürek mahkûmu gibi çalışırlar) diyor. Kant, yüksek ahlâk taraftarıdır, o, vazifeyi güzellikten, ahlâkı saadetten üstün tutar. (Yalnız bu fikri takip edersek hayvanlıktan kurtulabiliriz) der. (Kiliseler, akideler, ırkın ahlâkî kıymetini yükseltmek şartile, bir kıymet sahibi olabilirler) yazıyor. Kant'ın şu sözü pek meşhurdur : (yer yüzünde harikülâde iki manzara vardır : başlarımızın üstündeki yıldızlı sema; ve ruhlarımızdaki ahlâk kanunu).

Filozof Taine diyor ki :(İngiltereyi yükseltenler (Püriten'ler-Temiz ahlâklılar) dır. Onlar, vazifeyi, adaleti yüksek tuttular, sabırla, sebatla çalıştılar, haklarını aradılar, zülme karşı koydular, ahlâksızlıkla şiddetle mücadele ettiler, ve en sonunda, şimdiki İngiltere meydana çıktı (3).

Pr. Muret şöyle diyor : (İngilizler, hattâ yaya yürüyen İngilizler için bile, zenginlik, diğer memleketlerde hâkim olmağa başlıyan bir fikir hilâfına olarak (Devlet hesabına yapılan bir (hırsızlık) demek değildir.)

Aynı zat, Eski Romanın istilâ devrinden bahsederken, şöyle yazıyor : (Âmme hizmeti, kendini ona hasretmiş olanları zenginleştirmezdi. Büyük İnsan fakir kalırdı; fakirlik, onun meziyetini bir kat daha arttırırdı. İşte, Romanın büyük devirlerinde âdet böyle idi. Gene tekrar ediyorum : bu âdete, uzun müddet ve harfiyen riayet olundu). Netice : gerek bilgi, gerekse siyaset alanlarında, büyük işler görebilmek için, temiz ve yüksek ahlâk mecbur olan şartlardandır.

Sabır ve sebat — Goethe (Toprağın sonsuz sabrını taklid edin), dermiş. Goethe'nin ömrü, (uzun ve verimli bir sabırdan başka bir şey değildir). Goethe, (bir kafa işini acele yapıvermeyin) dermiş. Sabır ve sebat, çelebî insanları nkârıdır.

Şeref ve haysiyet — Eski Yunan filozoflarından Neoptolem : (âr ile muvaffak olmaktan, şerefle muvaffak olmamağı tercih ederim) dermiş. Fransız ince yazıcılarından Alfred Capus : (Evet, yüksek yere çıktı, fakat ne halde?) dermiş. Şeref ve haysiyet, değil yalnız olgun kimsenin, her insanın şiarıdır.

Tevazu — Çelebi insanlar, yaradılışta mütevazı ve kibar olurlar.

Dikkat ve müşahede kuvveti — Goethe bir insan için, dikkat ve müşahede kuvvetinin, hatta okumaktan ta mühim olduğu kanaatinde idi. O, (Dikkat, bütün faziletlerin en yükseğidir) dermiş; ve gene, (Bir şeye, uzun müdet ve hiç şaşmadan bakın ki, onun bütün özünü, ondaki bütün öğretme kabiliyetini emebilesiniz) dermiş.

İyi itiyatlar — Filozof Bacon (Beykın) şöyle söylermiş (1), (Evvelâ güç, lezzetsiz olduğuna bakmadan, dünyada en iyi şeyleri seç, (meselâ ciddî şeyler okumak gibi). İtiyat, sonradan, onları kolay ve hoş hale koyar. İtiyat, insanın ömrünün en büyük hâkimidir). Filozof Montaigne de şöyle yazıyor : (Bir insana inkisar etmek istersenız, ona (Allah sana fena itiytlar versin) diye beddua edin).

Çalışmak - Volter : (Bu dünyada, hayatı, tahammül edilebilecek bir hale koymak için, insan, mümkün olduğu kadar fazla çalışmalıdır. Hayatta ilerledikçe çalışma nın lüzumunu daha derin surette duyuyorum. En sonunda, çalışmak, zevklerin en büyüğünü teşkil ediyor. Kaybettiğimiz hülyalarımızın yerlerini tutuyor) demiştir.

---

(1) (Çınaraltı), 1 2. Teşrin 1941.

(1) Paris Katolik Enstitüsü profesörlerinden Robert D'Harcourt'un (Goethe) isimli kitabından. Bu eser Akademi tarafından mükâfatlandırılmıştır.

(2) (Dialogues philosophique - felsefî konuşmalar) isimli kitabında.

(3) Fransa Enstitüsü azasından, Pro. Maurice Muret'nin (Grandeur des Elites - mümtaz tabakanın büyüklüğü) isimli kitabından.

(1) Will Durant : Vies et doctrines des grands philosophes — Büvük filozofların ömürleri ve umdeleri) isimli eserden.

213

Goethe'nin şu tavsiyesi çok mühimdir : (Kendimizi iyice tanımak, ve benliğimizi tamamen öğrendikten sonra, tasavvur sâhasından tatbik sâhasına geçmek. Bizi yolumuzdan alıkoyan, bizi samimiyetimizden ayıran ve bu sebepten bizi kısırlığa mahkûm eden her şeyi bertaraf etmek. Bir defa, gidilecek yolu berrak bir tarzda gördükten sonra, bütün kuvvetimizle, bize ait olan fikir ve ruh tarlasını sürmek. Bu hususta, hiç ara vermeden, fakat acele etmeden çalışmak).

Mücadele ruhu- Goethe, büyük bir (yaşamak sanatı mütehassısı) idi. Yaşamak, mücadele cesaretinden başka bir şey değildir, derdi. (Ben bir insanım, yani ben mucadele ettim).

Menfi Duygular-Kin ve haset- Goethe: (Kin ve haset bir ruh süprüntüsüdür. Gerek fiziyolojik olsun, gerek dimağî olsun, süprüntüler ifade edilmezler, onlar tard olunurlar) diyor. Gene (Kın, arkadan atılması icabeden süprüntünün önden atılmasıdır) diyor.

Her şeyi olur olmaz tenkit — Goetheye göre, her şeyi olur olmaz tenkit eden, her şeyi inkâr eden, insanların en talısızıdır. Onların içi bir kanser tarafından kemirilir. Böyleleri, fena ruhlu olmaktan ziyade, budaladırlar).

Hüzün ve Keder — Goethe, bunları birer manevî çıbana benzetir.

Korku — Insan duygularının içinde benliği eriten pek muzur bir duygudur.

Yeis ve *Kendini fazla sevmek* — Goetheye göre, olgun insanlara yakışmayan iki duygudur.

Bedenî Zevkler ve *Kadın* — Aristot (Arasto) şöyle dermiş : (Şehvanî zevkler insanı saadete götürmezler, bunlar (Uyuz) hastalığına benzerler, hararet arttıkça tatlı talı kaşınır, kaşındıkça hararet artar, ve bu işin içinden çıkılmaz).

Kadın — Goethenin kadınlarla münasebetler üzerine fikirleri şunlardır: (Kadınlarla münasebetlerimiz, kaygılar, elemler, azaplar doğurur, ve bunlar bizi yıpratır, eskitir). Erkekle kadın münasebetlerini iki gaddarlık idare eder : erkekte şehvet gaddarlığı, hadında nankörlük, kalb sertliği, âzap çektirmek ihtiyacı gaddarlığı). (Aşka galebe için biricik çare, onun önünden kaçmaktır). Schopenhauer de şu fikirdedir : (Saadetimizi koymak için bir başkasının kafasının içini seçmek hazin bir harekettir). Renan da şu fikirdedir: İnsanın tenasülî kutbu ile dimağı kutbu arasında tam bir zıddiyet vardır. Ancak, ötekinden eksiltmek şartile berikine koyabiliriz).

Zenginlik ve işsizlik — Goethe şöyle diyor : (Zengin, hiç bir işle meşgul olmıyan, ve hayatın en güzel hediyeleri kendisi için bir tiksinme bahanesi olan bir insanın ömründen daha sefil bir ömür tasavvur olunabilir mi?).

İçki — Gerek Osmanlı Devletinin, gerekse Çindeki Türk devletlerinin tarihi iyice tetkik edilirse içkinin büyük zararları anlaşılır. Grousset, (Bozkırların Üstünlüğü) ismindeki kıymetli eserinde, Çinde Türklerin kurdukları Büyük Devletin içki yüzünden yıkıldığını yazar. Ben de, Hammer tarihini okurken, bir çok padişahların (Karaciğerin balmumlaşması - Teşemmuü Kebet) hastalığından öldüklerini anladım. Hattâ zavallı hekimin biri, bilmem hangi padişaha içkiyi yasak etti de ondan öldü diye sürülmüş. İçk, bir insanın körlenmesi, hayvanlaşması için bire birdir. Olgun insan olmak isteyen bunun bir damlasını bile ağzına koymamalıdır.

Münakaşa — Gerek Renan, gerek Goethe' kat'iyen münakaşa edilmemesini, hücumlara cevap verilmemesini tavsiye ederler.

Etrafımızın hali — Yaşadıkça, etrafımıza dikkatle bakınca, bir çok çirkinlikler, haksızlıklar görürüz. Fakat, siz yine nikbinliğinizi, memleketin istikbaline olan imanınızı kaybetmeyin. Çünkü, ancak bu şart içinde verimli çalışabilirsiniz. Hem, onlar, yalnız bize mahsus değildir, insanların toplu yaşadıkları her yerde vardır. İnce düşünce adamı La Bruyère (1) bundan üç yüz sene evvel, şöyle yazmıştı : (Insanların gaddar, alîâk, ahlâksız, yalancı, ilh.., ilh.., olduklarına tahammül edememek, dumanın havaya yükselmesine, taşın denizin dibine gitmesine tahammül edememeğe benzer).

Etrafınızdakilerin, canbazlıkla, dalkavuklukla, mevki, para, şöhret sahibi olmalarına bakıp da ye'se kapılmayın; bunun için yurda hizmetten geri durmayın. Faziletlerin en büyüğü, bütün bu gördüklerinize rağmen, yüksek bir dieal (mefkûre) peşinden koşmaktır. Vatan yolunda, şahsî menfaat, câh hırsı, şöhret gibi bayağılıkları çiğneyip bir çok belâlara göğüs germiş olan (2) bir Namık Kemalin bu yurda ne büyük hizmet etmiş olduğunu ve ne büyük şeref kazandığını unutmayın. Namık Kemal Türk milletinin göklerinde, gittikçe ışığı artan bir yıldız gibi yükseliyor. Halbuki, onu zin-

(1) La Bruyère: Les Caractères-huylar, isimli kitabı.

(2) Dr. Riza Nur'un (Namık Kemal) isimli eserine bakıla.

danlara atanlar, vaktile bu memleket dişahlar dahi olsalar, gittikçe ur bataklığında kaybolup gidiyorlar.

Şu noktayı da unutmayın ki, para, ki, şöhret, insana hakikî saadeti v Onlar, budalalıklarından, böyle boş ş peşinde koşuyorlar. La Roşfoucauld (1) yazdığı gibi : (Büyüklere dalkavuklmek kadar manâsız bir şey yoktur. Çi onlar, bize, yer yüzünde en kıymetli iki şeyi vermekten âcizdirler: sıhhat, ve nül hoşluğu). Onun için, Ömer Hay beraber : (yerlerin altında bir öküz, lerde bir ayı, ve bunların arasında eşeklere bak) deyin ve, meclisleri, bu yada en temiz ve en kibar neş'enin ka olan Fuzulî, Naimâ, Namık Kemal, Gökalp gibi yüksek zekâların sohbetine mak için gidin bir Çınaraltına oturur

Eğer Keçik Halidın genç kaymı böyle düşünse idi, (Şeftali Bahçeleri) âdi eğlencelerine kendini kaptırmaz, mektepten yeni çıktığı vakit, yanıp tuğu, yurduna hizmet etmek idealini acınacak bir tarzda söndürmez ve kenc heba olup gitmezdi.

Hesabını bilmek- Goethe, ekonomi sabını bilmek) yi intizamın temeltaşı ve intizamsız (ordre) da dünyada hiç şey yapılamıyacağını söylermiş.

Nefse hakimiyet, sevkitabiiler — zamanların temeltaşı sayar ve inti (ordre) da dunyada hiç bir şey yap yacagını soylermış.

Nefse hakimiyet, sevki-tabiiler — zamanların en buyuk filozoflarından Spinoza: (Sevki tabiilerimizden (inst yakamızı sıyırabilirsek ruhumuz sâkin ourgunluk bulur) diyor. Gene : (Buyu san hangısıdır? Oteki insanların üst kan ve onları idare eden mi? Hayır. insan, kor nefsin taraftarlıklarının ve cukça isteklerinin üstüne çıkabilen ve zat kendi kendini idare edebilendir). de: (Etrafımızdaki dış âlemde enegel dır. Asıl engeller içimizde olanlardır : sanlığa mahsus olan kusurlar ve s bir (Teniya-şerit) solucanı gibidir, bir parçasını koparabiliriz, fakat, hiç b kit asıl başını koparıp kurtulamayız). (Ancak, tamamen vazgeçebilen hâ dermiş. Keats de : (Bütün halukatla hammül etmek ve hâdiseleri kat'î bir likle karşılamak, işte hâkimiyetin en y derecesi) demiştir.

Pr. Muret de şöyle yazıyor : (Alsil ın hususî hayatı pek sefil idi. Evine kadınlar getirmeğe kadar giderdi, karısı şikâyet edince ona sopa atardı. F lesi o kadar yüksek bir insan yapan sine hâkimiyet) onda yoktu), gene (Bir İngiliz jentilmeni (kibar insan) en büyük kusur, nefsine hâkimiyeti betmektir) diyor.

Doktor Mustafa Hakkı AK

(1) La Rochfoucauld : Les maxi Vecizeler nam eseri.

Yaz sabahı

Kuşlar yuvadan yollara inmiş,
Dallar yeniden nefti giyinmiş,
İstanbul'un en kuytu bağında.

Açmış ta bütün göl boyu çiğdem,
Çardaklı havuz sanki çeker dem,
Şen fıskiyeler var kucağında.

Etrafı ıtır, gül, mine, şebboy,
Bülbülle her an çalkanıyor koy,
Mevsim yine en yosma çağında.

Hikmet Şinasi ÖNOL

Yazı Dili münakaşaları

(Geçen sayıdan devam)

Yazan :
Ali Canip Yöntem

ğerki Türkçe eski bir Uygur lisanıdır. Başka lisandan (arabî, farisî) mürekkep değildir. Yeni Lisan Cemiyetini bütün kalbimden tebrik ederim. Umarım ki maksatlarını yerine getirecekler. Türkçe dilinin sadeleştirilmesi hakkında ancak bir yol var. O da: daha Türkçeleşmemiş ecnebi (arabî, farisî olsun, Avrupalı olsun) sözlerini kaldırıp yerlerine Türk lûgatlerinin konmasıdır. Meselâ (leyî ve nehar), yahut (ruz ve şep) yerine (gece gündüz) daha iyi, daha münasip değil mi? (enfiye) yerine niçin (burun otu) kullanılmasın?.. Binlerce sözleriniz var ki, arabî ile farisî yerine pek âlâ kullanılabilir. Biz Macarlar kırk elli sene evvel nasıl yaptık? Ecnebî sözlerini kaldırıp Macar lisanındaki lûgatleri kullanmağa başladık. Siz de tıpkı öyle hareket etmelisiniz :

Ecnebi sözlerin yerine kullanılacak Türk lûgatlerini iki yerden arayıp bulmalısınız. Birincisi, eski Osmanlı dilinden, ikincisi ahali arasında söylenilen avam lisanından. Başka yol yoktur, ne arabî, ne farisî, ne Avrupaî... Bu iki pınardan arayacak olursanız, eminim ki lâzım olan lûgatleri gitgide bulursunuz. Lâkin iş birden bire, bir kaç hafta, bir kaç ay içinde olmaz. Acele iş Şeytan işidir! Unutulmuş olan Türk lûgatlerini bulup sıra ile, ihtiyat ile kullanmalısınız. En evvel ancak en lâzım olanlarını, en kolay anlaşılanlarını. Meselâ (suyu nuş ediniz) değil, (suyu içiniz!», (yemeği taamediniz!» değil, (yiyiniz), (Türk lisanı şirin) değil, (tatlıdır) demeli.

Bu maksadınıza ermek için en evvel iki türlü lûgat kitabı lâzım. Birincisi eski Osmanlı lisanında, ikincisi avam arasında söylenen lûgatlerin, ibarelerin mecmuası. Öyle derlemeli, toplamalısınız ki ya iki, üç, dört yüz sene evvel yazılmış kitaplarda, ya da avam ağzında kullanılırdı. Bu nevi kitaplardan birine Archaïsme, öbürüne Dialecte tabir olunur. Oyle lûgat kitaplarına Avrupanın bütün milletleri maliktir. Birincisine Dictionnaire historique, ikincisine Dictionnaire dialectique denir. Bu iş için çok seneler ve çok kimseler lâzım. Yeni Lisan Cemiyetinin en büyük vazifesi bu iki türlü lûgat kitabını hazır etmesidir. Yüzlerce şairleriniz, müelliflerinizvar ki, bir kaç yüz sene evvel yazmış oldukları eserlerinde çoktan unutulmuş asıl Türk lûgatlerini hazırlamak için bütün memleketinizin her tarafında, köylerde, kasabalarda, çöllerde.. Yörüklerde, Zeybeklerde, Rumeli ve Anadolu'nun türlü türlü cihetlerinde arayıp taramalısınız.

Bundan başka dua ederiz ki :

Trabus çöllerinde akan kanlarınızdan muzafferiyet gülleri açılsın.»

15 Teşrinisanı 1911

Sizin muhibbiniz,
dilden dostunuz
Doktor Konoş Ignats

Yukarıda bahsettiğim Yeni Lisan ve bir istimzaç ünvanlı broşürün nushasını bulmak bugün çok müşkül, ve belki mümkünsüz olduğu için belli başlı kısımlarını şuraya geçiriyorum:

Broşür, «Eski Lisan ve Men'şei» serlevhasiyle başlar ve şunları anlatır:

«Bugüne kadar kullanılan, arapça, farsça, türkçe kaidelerinin altında ezilmekte olan lisana Genç Kalemler Tahrir Heyeti (Eski lisan) namını veriyor. Bu, fen ve tabiate son derece muhalif bir ucubeydi; lisan ilmi bize pek güzel isbat ediyor ki muhtelif dil olamaz. Bir lisan diğerinden, kendisinde bulunmayan kelimeleri alabilir. Bu, bir çok zaruretlerin neticesi olduğu için meşrudur. Fakat, kaide alamaz. Dünyanın hiç bir tarafında bir dil tasavvur edilemez ki bir kaç lisanın kaideleri altında ezilmiş olsun. Ve gene hiç bir kavm yoktur ki onun tekellüm lisanı başka, tahrir lisanı başka olsun. Tabiate, fenne muhalif olduğu bu kadar sabit olan eski lisan nasıl olmuş da meydana çıkmıştır, şöyle bir tetkik edelim.»

Bundan sonra broşür eski dilin meydana çıkmasına saik olan tarihî sebepleri anlatır. Müteakiben (Tasfiyeciler ve hataları) ünvaniyle şöyle devam eder :

«Şinasi'nin mantıkî ve usulî bir surette lisanda husule getirdiği teceddüdün kâfi olmadığı artık hissediliyor, ve lisan tasfiyesi namiyle bir takım teşebbüsler ortaya sürülüyordu. Bütün bu hareketlerin hülâsası: (Başka lisanlardan alınarak gerek tasarruf edilmiş ve gerek edilmemiş bütün kelimeleri lisanımızdan çıkarmak, yerlerine Türkçe cezirlerden müştak kelimeleri ikame etmekten ibarettir. Bu içtihat, lisan ilmini nen esaslı kanunlarına mugayir olduğu için kuvvetli bir hatâ idi. Max Muller'in dediği gibi (bir lisan kendi cezirlerinden değil, kendi tasarruflarından müteşekkildir.) Türkçenin tasarruf etmiş olduğu arapça, farsça, yahut başka lisanlara mensup kelimeler tamamiyle Türkçe kelimeler demektir. Bu kelimeleri Türkçe saymamak ne kadar hata ise terkedilen ve artık avam tarafından tanılmıyan Türkçe kelimeleri lisanımızın canlı unsurları sanmak da o kadar büyük şaşkınlıktır. Müstahase halıne gelmiş hayvan yahut nebat nevilerinin yeniden hayat sahnesinde görünmeleri (istihale kanunları) na ne kadar muhalif ise metrûk kelimelerin yeniden canlandırılmasına çalışmak da (lisanların tekâmülî düsturları) na o kadar aykırıdır. Bir lisanın canlı kelimeleri, halk tarafından mânası bilinen ve tekellüm lisanında kullanılan kısımdır. Bu kelimelerin cezir itibariyle başka bir lisana ait olmasının ehemmiyeti yoktur. Meselâ Allah, peygamber, cennet, cehennem kelimeleri çalap, yalvaç, uçmak, tamu kelimelerinden daha Türkçedir. Çünkü bu kelimeler hayata maliktir, fâni bir mevcudiyetle yaşıyor. Otekiler ölmüştür, yalnız bir müstahase varlığiyle eski lûgat kitaplarında varlığını muhafaza ediyor.

Meşrutiyetin ilânını müteakip teessüs eden (Türk derneği) namındaki (Lisan Encümeni) de tasfiyecilerin bu yanlış yoluna gitmekten başka bir şey yapamadı. Bundan dolayıdır ki lisanın ıslahında esaslı bir rol ifa edemediği gibi, hareketini düzeltmezse şimdiden sonra da edemiyeceği derkârdır.»

Yeni lisancıların, o devrin bütün meşhur muharrirlerine rağmen davayı pek çabuk kazanmalarına sebep şimdi kaydettiğimiz bu mühim prensiplerdir. Kendilerinden evvelki tasfiyeciler, Max Muller'in (bir lisan kendi cezirlerinden değil, kendi tasarruflarından müteşekkildir.) ikazına dikkat edememişler, müstahaseleşen lâfızlara zoraki bir hayat vermek istemişlerdir. Konuşma dilinde ölmüş bir kelimeyi yazı di-

linde canlandırmağa çabalamak ilme aykırı bir harekettir. (Bir istimzaç) ın yukarıki parçasında söylendiği gibi çalap, uçmak, yalvaç, tamu misilli artık halkın söylemediği lâfızlar ölmüş demektir. Bunları yazı dilinde ihyaya çalışmak lisanın tekâmülüne aykırı olduğu için beyhudedir.

Broşürün (Yeni Lisan'ın ilk adımları) ünvanlı bahsi de bir başka noktadan çok ehemmiyetlidir. Genç kalemler bu cereyanı açmadan önce sade yazanlar vardı. Fakat ortada muayyen bir sistem olmadığı için yazı dili konuşma diline bir türlü tamamen uyamıyordu. Şimdi istimzacın fıkrasını nakledebilirim:

«Şinasi'den sonra lisan gittikçe sadeliğe doğru yürüdü. Cevdet Paşa (Kısas-ı Enbiya) sında, Hâmit, Kemal, Ahmet Mithat Efendi, Muallim Naci, bilhassa Nabizade Nâzım ve Sezayi Beylerle bunları takip edenler arapça, farsça terkipleri az kullanmağa meyil gösterdiler; fakat bu hareket bir kaide, bir usul dairesinde takip olunmadığı için sahipleri muttarit bir üslûp ile yazı yazamıyorlardı.. Bundan on on beş sene evvel Hüseyin Cahit bey (teessüf olunur ki lisanımıza arabî ve farisî kelimelerle beraber arabî ve farisî kaideler de alınıyor.) demiş; eski lisanın münasebetsizliğini göstermişti. Fakat mensup olduğu (Edebî muhit) eski lisandan ayrılamadığı için bu fikrini fiil haline koyamadı. Meşrutiyetin ilânından sonra siyasî ve içtimaî ihtiyaçlar lisanın sadeleştirilmesi keyfiyetini tekit etti.. Herkesin ruhunda müphem bir surette (lisanda müsavat) fikri uyanmağa başladı. (Millî hâkimiyet) in kabulü, bütün vatandaşların bu hâkimiyeti güzelce ifa edecek bir irfan seviyesine getirilmesini icap eder. Bunun da yegâne vasıtası (umumî ve müşterek bir lisan) olabilir. Demokratik idareyi kabul ettiğimiz gün (idrâki yalnız yazanlara münhasır, aristokrat bir lisan) tegallüp mevkiinde kalamazdı. Netekim bütün imtiyazlı tabakalar gibi o da kalmadı, düştü... Şu bir iki sene zarfında meydana çıkan eserler, o kof terkiplerden, iğri büğrü cemilerden sıyrılmağa başladı; genç ediplerimizin pek çoğu bu içtimaî cereyana kapıldılar; lüzumsuz tantanaları attılar. Lisanımıza (Bedaat: Esthétique) noktasından bakanlar gördüler ki kullanıla kullanıla köhneleşmiş, basma kalıp haline geçmiş terkipler artık taravetini kaybetmiş, çirkinleşmiştir. Esas, şekilden tecerrüt edemiyeceği için, onlar, yeni fikirlerin, yeni hayallerin doğmasına, büyümesine mâni oluyorlardı. Genç ediplerin bu terkipleri bozmadıkça ne kadar gayret etseler basma kalıp fikirlerden, klişe halinde hayallerden kurtulamıyacaklardı. Ve işte böyle bir güzellik ihtiyacı da (Yeni lisan) ın âmillerinden biri oldu. Genç ediplerimizden bir çoğunun yazdıkları eserlerde, hususiyle Halide Hanım'ın geçenlerde neşrolunan (Harap Mabetler) inde görülen (Arapça, farsça terkiplerin azlığı) bütün bu saydığımız sebeplerin neticesidir. Fakat yine bu eserlerin şurasında burasında yenilik ve güzellikle taban tabana zıt arapça ve farsça terkipler görülüyor ki bu, sırf (lisanî bir düstur) un mevcut olmamasından ileri geliyor. Bu ihtiyacı hisseden, bütün bu cereyanları tetkik eyleyen bir takım gençler istikbal Türkçesinin arapça, farsça terkilerden, cemilerden, edatlardan kurtulacağını sezerek lisanımızın bu esasa raptını istediler, ve buna (Yeni Lisan) namını verdiler.»

Yeni lisancılarca gaye, yazı dilinde Türkçe kaideleri hâkim etmek olduğu için, sırf propaganda maksadiyle hakikati şu yukarıki parçada biraz mübalagalandırmışlardır. Şöyle ki : ötedenberi bazı muharrirler sade yazmağa temayül etmekle beraber bu temayül son zamanlarda hâlâ umumî bir mahiyet almamıştı. Yeni lisan davası ortaya konulduğu zaman matbuatta yazıları en çok görülen gençler, Fecr-i âticilerdi. Bunların çoğu kendilerinden önce gelen Edebiyat-ı Cedidecilerden hiç de daha samimî ve sade değildi. Hattâ o kadar ki Yeni Lisancılar en çok mukavemeti Edebiyat-ı Cedide sahipleri kadar bunlardan görmüşlerdir. Fakat Yeni Lisan propagandasında maksat herkesin bu cereyana katılmasını temin etmek olduğu için istimzaç broşüründe böyle teşvikkâr yazılar yazılmıştır.

Broşürdeki bahislerden bir ikisini daha kaydetmek isterim. Bunlardan (Âlimlerin ve avamın psikolojileri) kısmında şu sözler vardır :

«Âlimlerin yazdıkları (galatat) kitaplarına bakılırsa avamın istimal ettiği kelimelerin yanlış sayıldığı görülür. Avam ise istimalleriyle - âlimlerin kullandıkları kelimeleri fiilî surette reddederek lisanda tasarruflar icra etmiştir.. Âlimlerin ruhu, avama ait kullanışları yanlış ve kitaplarda yazılı şekilleri doğru telâkki etmekle malûldür. Âlimler, an'aneci ve kaideci olduklarından lisanda husule gelen selim tekâmülleri, feyizli istihaleleri tedenni ve tefessuh sanırlar.

Yeni Türkçe, galatlardan, yani, avamın kullanışlarından doğmuştur. Âlimler ukalâlıkla mecbul oldukları için kavmî lisanlarını muhtelif lisanlarda yazımış sarf kitaplarından öğrenmeğe çalışırlar. Avam, selikaya tâbi bulunduğundan lisanda da rehberi selikadır. Avam, selikasiyle lisanda daima tahavvüller husule getirir. Bu tahavvüller keyfî ve tesadüfî olmaz, lisanın (selikî tecvid) ine (tabiî bedaat) ine tabi olur: Eski Türkçede müstamel (kaygu, sayru, ağu, gözgü, üstrük) gibi kelimeler lisanın tecvidine ve bedaatine uygun olmadıkları için avam tarafından terkolundular. Yerlerine (keder, hasta, zehir, ayna, sarhoş) kelimeleri kullanılmağa başlandı.»

(Türkçenin bedaati) bahsinde de bilhassa şu sözler dikkate değer:

«Lisanın bedaati, kelimelerin maddî güzelliğini tetkik eder. Mânalarındaki güzelliği nazara almaz. Remy de Gourmont'un dediği gibi (bir kelimenin mânası, bir kadının zekâsı gibidir. Bunların her ikisi de şekildeki güzelliğe fazla bir cazibe veremez.) Kelimelerin bedaate muvafık olması için iptida lisanın tecvidine muvafakati şarttır; fakat bir kelime tecvide muvafık olmakla bedaate de muvaık olması lâzım gelmez. Bazı kelimelerimiz vardır ki Türkçenin tecvidine uyar da bedaatine uymaz. Eski Türkçedeki (üstrük, gözgü, baskıç) kelimeleri gibi. Bedaat, yalnız selikaya tâbidir. Bazan (B) harfini (M) harfine tebdil eder. (Bekre) yi (Makara), (benefşe) yi (menekşe) yapar. Bundan başka (sigara) (cıgara), (vaptis) (vaftiz), (fincan), (filcan), (arak) (rakı) olur. Tecvid, avamın telâffuzuna tâbidir. Lisanın bedaati ise millî şairler tarafından tayin edilir.»

Ali Canib YÖNTEM

Sahibi ve Neşriyat Müdürü
ORHAN SEYFİ ORHON

Basıldığı yer : Cumhuriyet Matbaası - İstanbul

276

Seçme, güzel şiirler

SONBAHAR

Görünmez bir sürü renk uçuştu gitti yelde,
Yapraklar sarılığı yerlere indirdiler.
Boz bulutlar kapladı mavi gökleri yeryer
Derin bir hasret ile göğüs geçirdi belde...

Bir sıra kirpik gibi uzaklarda ağaçlar,
Kanı kurumuş sanki çatlıyan toprakların
Bu yılın sonlarında, elinde sonbaharın
Uçuyor demet demet yolunmuş sarı saçlar..

İki küçük çay var ki durmaksızın akarlar!.
Menbaları hangi «göz» anlaşılmaz, bilinmez
Gönül enginlerinde uzayıp gider dinmez..
Güz aylarının bile hoş bir tesellisi var..

Ş. KUTLU

ATSIZ ŞİİR

- Atsız'a -

Yaslıdır suna boylular,
Dokunup ağlatmasana.
Ulu dağlar yoruldular
Artık yaslana yaslana.
Kış oldu, Bahar, Yaz oldu,
Naralar kırık saz oldu,
Kılınçlar çıkamaz oldu.
Kında paslana paslana
Akacak kan mıdır, su mu?
Fırtınalar uyudu mu?
Sorarım yakışan bu mu?
Yavuz aslana aslana...

Süleyman BUMİN

AKINDA ÖLECEĞİZ

Dinleyin şarkımızı söylüyor fırtınalar,
Bu seste milyonların intikamı, hıncı var.
Kara toprakta güneş varsın derini yaksın
Yakında «Bozkurtların» sesini duyacaksın
Mademki damarında o kanı taşıyorsun,
Mademki İstiklâl ve Yurt içi nyaşıyorsun.
Korkma birgün hayaller hakikat olacaktır.
Kürşat bir güneş gibi ufuktan doğacaktır!
Türk'ün attığı ok hedefinden şaşar mı?
Miskinlik bizden uzak Türk akınsız yaşar mı?
Bozkırın hasretini kalplere gömeceğiz,
Madem akında doğduk, akında öleceğiz...

ALİ HAYDAR

GENÇLİK MARŞI

«Cemal Oğuz Öcal'a»

Dün meydan bizimdi, yarın bizimdir.
Göğe yükselecek alın bizimdir.
Çiğneriz; şimşekler yere inse de.

Mesafe, imkânsız nedir bilmeyiz.
Faniler önünde hiç eğilmeyiz.
Savaşa koşarız; bire binse de.

Erlik meydanına iş dökülünce,
Kavga melekleri biraz gülünce,
Kasırga isteriz; bora dinse de.

Yurda can vermektir; büyük yasamız.
Yatakta ölmemek; işte tasamız.
Dimdik dururuz yer, gök tepinse de.

Tanrı'ya çıkarken zafer naramız;
Kızıl bir gül gibi gülen yaramız,
Neş'emizi bozmaz; pek derinse de.

Hayreddin DURAL

ÖMRÜMDE AKŞAM VE GECE

(Tevfik Erdem'e)

Kızıl bir gülüşle yandı ufuklar,
Gökler renkten tüle bürünür oldu.
Her yerde akşamın garip hüznü var,
Gönlümde kederler görünür oldu.

Semada silindi günün son izi,
Yâdetti bir bülbül hasretimizi..
Gözümde yeniden canlandı mazi,
Hatıran kalbime sürünür oldu.

Civarda son sesler artık dinince,
Serildi karanlık inceden ince..
Varlığımı birden kapladı gece
Ki onda kaybolan bir ömür oldu!..

Keçiören - Mazhar LEVENT

KİTABE

Gözümdeki son ışık, kalbimdeki son ateş
Benim son nefesimle, cephede sönecektir.
Olacağım toprağa, kayan bir yıldıza eş,
Bu hal şahap yağmuru düyüne dönecektir.

Böylece sızdıkça hep duygunun berraklığı
Sevgilim toprak alır, kanımdan sıcaklığı.
Koynuna girerken ben alnımdaki aklığı :
Aşk ve kitabem diye ruhum öğünecektir.

Mehmet ÜLKÜCÜ

MİLLİYETÇİ DERGİLER